

Pilvi Metsäpuro

Aistitoimintojen toteuttaminen ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa

Kehittämistehtävä

Syksy 2020

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Varhaiskasvatuksen täydentävät opinnot 60 op.

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveystieteiden laitos

Tutkinto-ohjelma: Varhaiskasvatuksen täydentävät opinnot 60 op.

Suuntautumisvaihtoehto: Varhaiskasvatusta

Tekijä: Pilvi Metsäpuro

Työn nimi: Aistitoimintojen toteuttaminen ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa

Ohjaaja: Pia-Christine Sainio

Vuosi: 2020 Sivumäärä: 27 Liitteiden lukumäärä: 1

Tiivistelmän tulee mahtua yhdelle sivulle.

Kehittämistehtävän aihe on Aistitoimintojen toteuttaminen ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa. Työ on muodoltaan kirjallisuuskatsaus ja yhteistyökumppaninani minulla on Hervannan päiväkotitampereella. Aistitoimintoja käytetään varhaiskasvatuksessa monilla eri tavoilla, mutta kehittäminen on tärkeää, sillä varhaiskasvatuksessa on enenevässä määrin lapsia, jotka tarvitsevat tukea ja ohjausta aistitoiminnoissa ja aistien hallinnassa.

Kehittämistehtävässä esitellään aluksi ihmisen eri aistit ja miten ne vaikuttavat ihmisen elinympäristöön ja muihin hänen ympärillään oleviin henkilöihin. Kehittämistehtävässä käsitellään myös se, miten eri ongelmat eri aistien alueilla vaikuttavat ihmisen toimintaan ja miten voidaan parantaa ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta? "

Kehittämistehtävän tuotos on pieni materiaalipankki, jossa on tietoa ja vinkkejä aistitoimintojen kehittämiseen varhaiskasvatuksessa. Tietoa on kerätty muun muassa Mannerheimin lastensuojeluliiton sivustolta. Kehittämistehtävän materiaalipankki ja esimerkit aistitoimintojen kehittämisestä ja toteuttamisesta varhaiskasvatustieteissä löytyy tämän työn liitteenä.

Avainsanat: aistit, aistitoiminnot, kehittäminen,

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	1
SISÄLTÖ.....	2
1 JOHDANTO.....	4
2 AISTIT JA NIIDEN YLI- JA ALIHERKKYYDET.....	6
2.1 Erilaiset aistimme.....	6
2.2 Apuvälineitä aistiongelmien.....	11
2.3 Aistisäätelyn häiriöt.....	12
2.4 Aistitoimintojen häiriöiden vaikutus varhaiskasvatuksessa.....	13
3 AISTITOIMINTOJEN TOTEUTTAMINEN VARHAISKASVATUKSESSA.....	14
4 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA:.....	18
LÄHTEET.....	23
LIITTEET.....	29
SISÄLTÖ:.....	31
ESIPUHE:.....	32
APUVÄLINEITÄ AISTIONGELMIIN.....	33
AAC-menetelmät	34
Tukiviittomat	35
Kuvat37	
Bliss -kieli	40
Pelit	40
Leikit	42
Leikkivarjo leikki	43
Tuolileikki	44
Temppurata	44
Jumppatuokio	45
Askartelut	46
Aistitehtävä:	48
LÄHTEET:.....	50

1 JOHDANTO

Teen kehittämistehtäväni aiheesta ”Aistitoimintojen toteuttaminen ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa”, koska nykyajan lapsilla on jonkin verran vaikeuksia keskittymisen ja tarkkaavaisuuden suhteen. Tämän lisäksi Suomessa on paljon maahanmuuttajataustaisia lapsia, jotka eivät puhu äidinkielenään suomea tai ruotsia, eivätkä he välttämättä puhu englantiakaan, joten kommunikaatio puheella on haastavaa. Jos yhteinen kieli puuttuu, lapsen on vaikea tuoda itseään ilmi puheen avulla, ja silloin he jäävät helposti huomiotta. Aistikasvatus antaa mahdollisuuden yhteisen kielen rakentumiseen, sillä aistimme ovat universaaleja. Aistikasvatuksen avulla luodaan mahdollisuus yhteisen kielen rakentumiseen, koska aistimme ovat universaaleja. Aistikasvatuksen avulla voidaan rakentaa lasten yhtenäistä ymmärrystä toisiaan kohtaan ja tämän helpottaa myös kasvattajien, sekä lasten keskistä vuorovaikutusta. Aistikasvatus kiinnostaa itseäni, ja se mitä hyötyä siitä voisi olla lapsilla, joilla on vaikeuksia keskittymisen kanssa.

Kehittämistehtäväni on tyyliltään kirjallisuuskatsaus. Kirjallisuuskatsauksen avulla saadaan tietoa siitä, että miten paljon tutkimustietoa on jo olemassa, millaisia eri näkemyksiä ja menetelmillä on käytetty tutkimistiedon hankkimiseen. Kaikki opinäytetyöt ja kehittämistehtävät pitävät sisällään teoreettisen viitekehyksen, siinä määritellään työn keskeiset käsitteet ja se perustuu systemaattiseen tiedonhakuun. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara. 2009, 121) Kehittämistehtävässäni tuon esiin tietoa erilaisista aisteista ja niiden merkityksestä ja ihmisille ja miten nämä eri aistit ilmevät. Olen myös tutkinut, miten aistitoimintaa toteutetaan varhaiskasvatuksessa ja miten aistitoimintaa toteutetaan varhaiskasvatuksessa ja miten lapset oppivat käyttämään omia aistejaan erilaisissa tilanteissa.

Ensimmäiseksi kerron mitä aisteja ihmisillä on olemassa ja miten ne vaikuttavat ihmisten toimintaan ja vuorovaikutukseen muiden kanssa. Tämän jälkeen perehdyn paremmin siihen, että millaista aistitoimintaa toteutetaan tällä hetkellä varhaiskasvatustyksiköissä ja miten lapset oppivat käyttämään erilaisia aisteja erilaisissa tilanteissa. Yhteistyötahonani toimii Hervannan päiväkotinä. Alueella on paljon maahan-

muuttajataustaisia lapsia ja jonkin verran lastensuojelun piirissä olevia lapsiperheitä. Ajattelin, että aistitoimintoihin liittyvä tieto ja erilaiset vinkit voisivat olla avuksi ja tueksi alueen päiväkodin kasvattajille.

2 AISTIT JA NIIDEN YLI- JA ALIHERKKYYDET

Ihmisellä on viisi perusaistia, jonka avulla hän pystyy näkemään, kuulemaan, tuntemaan, haistamaan ja maistamaan erilaisia asioita ja esineitä. Tämän lisäksi ihmisellä on myös tasapainoaisti ja asentoaisti, joiden avulla ihminen pysyy pystyssä ja ne kertovat kehon sijainnista ympäristössään (Tieteen kuvalehti). Ihmisellä on kyky tuntea myös erilaisia lämpötiloja ja kipua, johon tarvitaan myös aistia (Lastenmielenterveystalo, HUS). Perusaistien lisäksi vauvoilla sanotaan olevan niin sanottu kuudes aisti, joka tarkoittaa sitä, että vauvat pystyvät aistimaan kodin tunneilmapiirin, eli sen onko ilmapiiri kotona rauhaista, jännittynyt tai esimerkiksi riitaisa (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2017).

2.1 Erilaiset aistimme

Näköaistin avulla ihminen näkee ympäristönsä ja se onkin aisteista kaikkein erikois-
tuneisiin aistimme ja toiminnaltaan monimutkaisin, sillä 80 prosenttia kaikesta aisti-
tiedostamme tulee näköaistin kautta. Näkökyvyn avulla ihminen pystyy seuraamaan
liikkuvaa kohdetta, kohdistamaan katseensa haluttuun kohteeseen, näkemään tar-
kasti asioita, jotka ovat eri etäisyyksillä tai eri kokoisia, havaitsemaan erilaisia vä-
rejä, arvioimaan eri etäisyyksiä ja suuntia, ihminen pystyy myös erottamaan taus-
tasta olevan yksityiskohdan ja hän pystyy näkemään pimeässä ja hämärässä. (Pa-
punet, 2018).

Näköaistin aliherkkyys saattaa johtaa lasta painelemaan silmiään siksi, että lapsi
saisi aistiärsykeitä itselleen. Tästä syystä lapsen toimintaa on hyvä tarkastella, ettei
lapsi pääse satuttamaan itseään. Näköaistin yliherkkyys taas saattaa vaikuttaa lap-
sen toimintaan siinä, että lapsi sulkee silmänsä tietynlaisilta valoilta ja häntä häirit-
see tietynlainen valo tai kuviointi. (Szegda, D. & Hokkanen, E. 2009. 31-35.).

Kuuloaistin avulla ihminen pystyy suuntautumaan ympäristöönsä ja ihminen saa tie-
toa omasta ympäristöstään. Ihminen pystyy myös kuuloaistin vuoksi rekisteröimään

ja reagoimaan erilaisiin ääniin ympärillään. Kuuloaistin myötä ihminen pystyy paikallistamaan äänen lähteen ja sen mistä suunnasta ääni tulee, hän pystyy myös kuulemaan erilaisia ääniä ja reagoimaan äänen korkeuden eri tasoihin. (Papunet, 2019.)

Kuuloaistin yliherkkyys vaikuttaa lapsen toimintaan niin, että lapsi saattaa pelätä liikkumista tai lapsi pitää käsiä korvillaan, koska erilaiset äänet sattuvat ja tuntuvat voimakkaammilta, kuin ne todellisuudessa ovatkaan. On kuitenkin tärkeä muistaa, että nämä aistimukset ovat lapselle aitoja aistimuksia. Kuuloaistin yli- ja aliherkkyudessa on hyvä ottaa huomioon myös se, että lapsi saattaa itse aiheuttaa itselleen koviakin äänielämyksiä, vaikka hän ei siedä kovia ääniä muualla. (Szegda, D. & Hokkanen, E. 2009. 31-35.)

Kuuloyliherkkyys voi syntyä, jos kuunnellaan liian kovia ääniä pitkäkestoisesti. Tämän vuoksi on tärkeä suojata pieniä lapsia kovilta ääniltä. Kuuloyliherkkyys voi aiheuttaa tinnitusta, eli korvien soimista. Kivun tunnetta voivat aiheuttaa voimakkaat äänet, kuten erilaiset pamaukset ja iskuäänet. Kuuloyliherkkyudesta aiheutuvat aistimukset ovat subjektiivisia ja kokemukset ovat erilaisia ja yksilöllisiä. (Lehtilä, S. Moni on herkkä äänille) Äänyliherkkää ihmistä voidaan suojata erilaisilta ääniltä esimerkiksi kuulosuojaimien avulla. Jos ryhmässä on äänyliherkkä lapsi, voidaan hänelle näissä tilanteissa laittaa kuulosuojaimet tai ohjata hänet tilaan, jossa melutaso on matalampi. Näin lapsen toiminta ei häiriinny melun vuoksi ja lapsi pystyy toimimaan itsenäisesti, eikä tilanteessa aiheudu konfliktitilanteita. (Szegda, D. & Hokkanen, E. 2009. 31-35.)

Kuuloyliherkkyys vaikuttaa ihmisen toimintaan myös siinä suhteessa, että ihminen väsy helpommin ja nopeammin stressaavassa tilanteessa. Lapsi saattaa tuntea itsensä väsyneeksi ja jos lasta pakotetaan tekemään väsyneenä tehtäviä lapsi saattaa hermostua ja tämä saattaa aiheuttaa konfliktitilanteen, kun lapsi hermostuu väsyneenä. Tällöin olisi tärkeä antaa lapsen hetken levätä ja rentoutua rauhassa ja hiljaisessa tilassa, jossa ei ole aistiärsyksiä. (Lehtilä, S. 2014.)

Hajuaistin yliherkkydestä kärsivillä ihmisillä herkistymistä tapahtuu mm. tupakan savulle, homeen hajulle tai esimerkiksi hajuveden tuoksulle. Hajujen yliherkkyys

saattaa liittyä autismikirjon oireisiin, joilla voi olla erilaisia aistiherkkyksiä. Tuoksuherkkyyttä saattaa esiintyä myös naisilla ja tutkimuksissa sitä on löydetty 10-40% naisista. (Tuoksuyliherkkyys) Yliherkkä hajuaisti saattaa häiritä lapsen keskittymistä, kun lapsi kiinnittää huomiota eri hajuihin ympärillään, eikä hän pysty keskittymään tekemään tehtäviään/leikkimään. (Szegda, D. & Hokkanen, E. 2009. 31-35.)

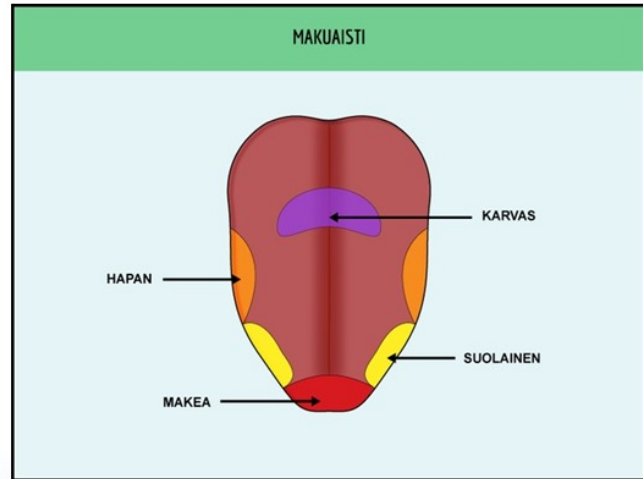
Hajuaistin aliherkkyys taas saattaa aiheuttaa vaaratilanteen esimerkiksi, jos lapsi ei pysty haistamaan savunhajua, niin tämä voi aiheuttaa vaaratilanteen tulipalon satuessa. Lapsi saattaa pistää myös jotain sopimatonta suuhunsa, jos ei haista kyseisen tuotteen olevan myrkyllinen tai pilaantunut. (Szegda, D. & Hokkanen, E. 2009. 31-35.)

Makuaistin ansiosta ihminen oppii maistamaan erilaisia makuja. Ihminen maistaa kielellään viisi perusmakua, jotka ovat makea, suolainen, hapana, karvas ja umami. Vastasyntynyt lapsi pystyy maistamaan kaikki nämä maut, vauvat suosivat luontaisesti makean makua (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2017). Ihminen maistaa kielen kärjellä makean maun. Kielen sivuilla makean takana on suolaisuuden maku-aistimus. Kielen keskellä ihminen maistaa umamin maun, eli lihaa muistuttavan maun, Umami maun sivuilla sijaitsee happaman maun aistimus ja kielen takaosalla ihminen maistaa karvaan maun. (Peda.net. Jokioisten koulu, ei päiväystä.)

Makuaisti

- **Aistinsolut maksusilmuissa suojassa.**

Kuva 1 (Peda.net)

Makuaistin yliherkkyys voi vaikuttaa lapseen niin, että lapsi ei suostu syömään voimakkaan makuisia ruokia tai aliherkkyys saattaa johtaa lapsen syömään, jotakin epäsojivaa ruokaa, tämä saattaa aiheuttaa vaaratilanteita lapsen kanssa. Sillä lapsi saattaa laittaa suuhunsa jotakin myrkyllistä. Makuaistin yliherkkyys voi vaikuttaa myös siihen, että lapsi suostuu syömään vain tuttuja ruokia ja ei halua opetella maistamaan uusia makuja. Tässä voidaan käyttää apuna esimerkiksi Sapere- menetelmää, jonka avulla lapsi oppii tutustumaan uusiin ruokalajeihin omaan tahtiinsa (Sapere pienten lasten ruokakasvatusmenetelmä varhaiskasvatuksessa) Sapere- menetelmä auttaa lapsia tutustumaan uusiin makuihin ja suutuntumiin lapsen omaan tahtiin, eikä lasta pakoteta laittamaan suuhunsa mitään mitä lapsi ei halua syödä vaan tutustutaan aluksi rauhallisesti erilaisiin ruokiin, miltä ne tuntuva käsissä ja suussa, miltä ne maistuvat. Lapsi saa toimia omaan tahtiinsa, eikä häntä painosteta ja pakoteta maistamaan mitään, mitä lapsi ei halua maistaa. (Szegda, D. & Hokkanen, E. 2009. 31-35.)

Tuntoaistin tehtävänä on auttaa ihmistä saamaan tietoa omasta kehostaan, sekä erilaisista esineistä ja niiden ominaisuuksista. Koskettamalla ja tunnustelemalla esineitä ihminen oppii kokemuksen kautta hahmottamaan ympäristöään ja siinä olevia esineitä. Tuntoaistin reseptorien avulla ihminen oppii aistimaan kylmää, lämpöä, painetta, värinää ja kipua. Tuntoaistimusten avulla ihminen oppii hahmottamaan omaa kehoaan ja sen eri toimintoja, kuten lihasten toimintaa ja ihminen oppii myös tunnistamaan erilaisia vaaratilanteita, joita tuntoaisti kertoo ihmiselle. Ihmisen suurin elin iho on paikka, jossa tuntoaisti on vahvimmillaan. (Papunet. 2018.)

Lapsi käyttää ruokaillessa apunaan tuntoaistia, tutkiessaan ruuan rakennetta. Lapsella on käytössään kädet, kieli, suun limakalvot, huulet, hampaat ja kitalaki, kun hän maistelee erilaisia ruokia. Ruuan rakenne voi olla lapsesta epämiellyttävää, joka voi vaikuttaa lapsen syömiseen. (Jyväskylän yliopisto.)

Tuntoaistin yli- ja aliherkkyvät saattavat aiheuttaa lapsille sitä, että lapsi ei siedä muiden ihmisten kosketusta. Kosketusherkkä lapsi saattaa nauttia kireistä vaatteista, josta muut lapset eivät pidä, koska ne kiristävät päällä. Lapsi, jolla on kosketusyliherkkyys voi tuntea kipua, jos häntä koskettaa hellästi eri puolille kehoa. (Laine, E. 2015)

Aistiherkkyysiin lapsi voi saada apua esimerkiksi toimintaterapiasta. Toimintaterapeutit osaavat auttaa vanhempia näkemään lapsen aistiherkkyyksistä johtuvaa käytöstä. (Laine, E. 2015.)

Asentoaistin tehtävä on auttaa ihmistä hahmottamaan oma kehonsa erilaiset liikkeet ja erilaiset asennot, joita ihminen käyttää. Suurin osa asentoaistin toiminnoista ovat tiedostamattomia. Tällä tarkoitetaan sitä, että tiedämme katsomatta kehoamme, missä erilaisissa asennoissa omat raajamme ovat eri toimintoja tehdessä, kuten seistessä, istuessa ja esimerkiksi kirjoittamisessa ja lukemisessa. Aistimukset syntyvät aistisolujen reagoinnista lihasten supistumiseen, ojentumiseen ja vetoon, sekä paineeseen. Aistisolut sijaitsevat lihaksissa, nivelissä, sekä jänteissä. (Szegda, D. & Hokkanen, E. 2009.32-35.)

Liike- ja tasapainoainin tarkoituksena on kertoa ihmiselle, siitä onko hänen kehonsa liikkeessä vai paikoillaan. Liike- ja tasapainoaini kertoo myös sen millä nopeudella me liikumme ja minne suuntaan me olemme menossa. Tasapainoaini sijaitsee sisäkorvassa ja nämä aistisolut välittävät tietoa pään ja kehon eri asentojen muutoksista. Näiden tietojen avulla ihminen pystyy kaatuessaan korjaamaan asentoaan niin, että osaa kaatua mahdollisimman vähin vaurioin ja ihminen pystyy pitämään samalla yllä tarvitsemansa lihasjänteiden. (Szegda, D. & Hokkanen, E. 2009.32-35.)

Aistiherkän lapsen kanssa toimiminen saattaa olla haastavaa, lapsi saattaa rauhoittua ainoastaan voimakkaaseen keinutukseen. Hän saattaa olla väkivaltainen itseään kohtaan. Lapsi ei välttämättä tunne kylmää tai kuumaa, joka saattaa aiheuttaa lapselle vaaratilanteita, jos lapsi paleltuu tai polttaa itsensä. Lapsi saattaa aiheuttaa itselleen myös vaaratilanteita hakiessaan voimakkaita kiputunteuksia. (Dufton, M. 2016.)

2.2 Apuvälineitä aistiongelmiiin

Aistiongelmista kärsivillä lapsilla voi olla tarvetta erilaisille apuvälineille. Näkövammaisen lapsi voi tarvita avukseen esimerkiksi sokeille ihmisille tarkoitettua valkoista keppiä. Kuulovammaiselle lapselle saatetaan asentaa sisäkorvaistute tai hänen kanssaan kommunikoidaan viittomakielellä. Lapsi, jolla on ongelmia puheen kehityksessä tai puheen tuottamisessa/ymmärtämisessä voidaan apuvälineinä käyttää tukiviittomia ja erilaisia kuvia. AAC-menetelmillä tarkoitetaan puhetta tukevaa ja korvaavaa menetelmää. Jos lapsella on häiriöitä tuntoaistin alueella, niin voidaan tällöin miettiä mikä auttaa tietyn lapsen kohdalla ongelmallisiin hetkiin. Jos lapsi ei pidä siitä, että häneen kosketaan, niin tällöin täytyy miettiä, miten lapsen kanssa pystytään kommunikoimaan ja miten lapsen kanssa pystytään toimimaan, jos lapsi esimerkiksi tuntee kosketuksen epämiellyttävänä. Jos lapsi taas satuttaa itseään tai muita siitä syystä, että hänellä on häiriöitä tuntoaistin alueella, niin täytyy miettiä, että miten voidaan kertoa lapselle se, että hän satuttaa toiminnallaan itseään ja muita. Aistiongelmaisen lapsen perhettä voidaan auttaa sillä, että vanhemmille ja

muille perheenjäsenille tiedotetaan riittävästi ja heitä opetetaan ymmärtämään, lapsen oppimisen, kehityksen ja käytöksen syitä ja seurauksia. Vanhempia on tärkeätä ohjata lapsen voimakkaiden tunnereaktioiden hallintaan. Ja opettaa/ohjata lasta huomaamaan stressaavien tilanteiden välttämistä ja miten tilanteissa toimintaan, jos sellainen tulee lapselle vastaan. Aistiongelmien on mahdollista saada myös apua ja kuntoutusta. Terapiaa järjestävät monet eri tahot ympäri Suomea, muun muassa yritys nimeltä Vinke-pro, joka toimii Helsingissä, Kuopiossa, Oulussa ja Tampereella. (Vinke, 2020.)

2.3 Aistisäätelyn häiriöt

Aistisäätelyn häiriöitä esiintyy noin 5-10 prosentilla koko väestöstä. Prosenttiosuus on suurempi silloin, kun puhutaan lapsista, joilla on esimerkiksi autismikirjon häiriöitä, neuropsykologisia häiriöitä tai muita kehityksellisiä häiriöitä, sekä keskittymisen ja tarkkaavuuden häiriöitä. Aistisäätelyn häiriöt voivat näkyä lapsilla tunne-elämässä olevilla vaikeuksilla, käyttäytymisen vaikeutena, sekä vireystilan ja tarkkaavuuden ongelmina. Lapsella saattaa esiintyä aistisäätelyn häiriöiden vuoksi myös erilaisia oppimisvaikeuksia ja lapsella on vaikeuksia sosiaalisissa suhteissaan, joka taas johtaa vaikeuteen luoda hänelle itselleen kaverisuhteita. Lapsen on vaikea myös olla ryhmässä ja hänellä voi olla vaikeuksia leikkitaidoissa ja oppia noudattamaan ohjeita. Aistisäätelyongelmat vaikeuttavat lapsen toimintoja myös erilaisissa kädentaitojen oppimisessa, kuten piirtämisessä ja käsitöissä. Aistisäätelyongelmat saattavat vaikeuttaa hieno- karkea- ja visuomotorisia toimintoja. Liikunnalliset vaikeudet, kuten kömpelyys on myös yleistä. Häiriö voi vaikeuttaa lapsen toimintoja normaalissa päivittäisessä toiminnassa, näitä ovat esimerkiksi pukemaan oppiminen, kuivaksi oppimien, syömisessä, sekä nukkumisessa. (Lasten mielenterveys-talo, HUS.) Hieno- ja karkeamotoriset toiminnot tarkoittavat Visuomotoriset toiminnot tarkoittavat silmä-käsiyhteistyön toimintaa ja se on usein yhteydessä kynätyökentelyn tarkkuuteen (Fysios).

2.4 Aistitoimintojen häiriöiden vaikutus varhaiskasvatuksessa

Mainitsin aiemmin työssäni, että näköaisti kattaa yli 80 prosenttia saamastamme informaatiosta. Lapsi, joka ei näe saa informaation jonkin muun aistin avulla. Kun lapsi ei näe, niin hänen tärkeimmät aistinsa ovat kuulo-, haju-, tunto- ja makuaistit. Lapsi saattaa käännellä esineitä käsissään ja koputella ja tunnustella niitä itseksseen, lapsi saattaa viedä tavaroita suuhunsa, sillä pienillä lapsilla ja vauvoilla on suussa tarkempi tuntoaisti, jonka avulla lapsi pystyy hahmottamaan sen, että onko kyseinen esine minkä muotoinen ja onko se pehmeä, vai kova, kylmä vai lämmin. Lapsi oppii tunnereseptoreiden kautta myös hahmottamaan painetta ja värinää, jonka esine voi tuottaa. (Burakoff, K. 2019.)

Varhaiskasvatusyksiköissä käytetään lomaketta, joka on tarkoitettu yhteistyöhön vanhempien/hoitajien, päivähoiton järjestäjän ja neuvolan välille. Tampereella oli käytössä oma lomakepohja, jota en löytänyt internetistä, mutta piti sisällään samat asiat kuin eksoten sivuilta löytyvä nelivuotisneuvola lomake. Lomake täytetään lapsen nelivuotisneuvolaa varten. Siellä kartoitetaan lapsen taitoja ja pystytään huomiomaan missä toiminnoissa lapsi mahdollisesti tarvitsee apua ja missä hän toimii itsenäisesti. Lomakkeen avulla pystytään toimimaan yhteistyössä neuvolan ja päivähoiton välillä ja siinä kysytään vanhempien/hoitajien allekirjoitusta. Lomakkeella kysytään lasten päivittäistoiminnoista, liikkumisesta ja hahmottamisesta, sekä kielestä ja kommunikaatiosta rasti ruutuun periaatteella osaako lapsi tehdä toiminnot itsenäisesti, opetteleeko hän, vai eikö hän vielä hallitse kyseistä taitoa. Lomakkeen toisessa osassa oli kolme avointa kysymys kohtaa, jossa kysyttiin, että ”mitkä ovat lapsen vahvuudet ja vaikeudet leikissä/sosiaalisissa tilanteissa?” ”Onko huolenaiheita ja miten ne on huomioitu?” ja tämän lisäksi sai laittaa terveisiä neuvolaan. Sain itse kyseisen lomakkeen kopion harjoittelustani, kun päiväkodilla täytettiin muutaman lasten nelivuotisneuvola kaavakkeita. Yritin etsiä Tampereen kaupungin sivulta kyseistä lomaketta, mutta en löytänyt sitä sieltä. Vastaavanlainen lomake löytyy kuitenkin eksoten sivustolta (Eksote, 2016).

3 AISTITOIMINTOJEN TOTEUTTAMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

Aistitoimintojen harjoittelemisesta ja kehittamisestä varhaiskasvatuksessa olisi hyötyä kaikenlaisille lapsille. Lapset, joilla on ongelmia puheen tuottamisessa tai muissa kommunikaatio häiriöissä hyötyvät erilaisista aistitoiminnoista. Mutta myös muille varhaiskasvatusyksiköiden lapsille nämä toiminnot ovat mielekkäitä, ja nämä saattavat heistä tuntua uudelta ja mukavalta leikiltä. Laulussa voidaan käyttää apuna tukiviittomia ja sitä voidaan ohjata lapsille leikkinä.

Aistitoimintoja varhaiskasvatuksessa näkyy monessa eri tilanteessa. Päiväkodeissa voidaan ottaa aamupiirille tuoksupurkki. Tuoksupurkit voivat olla pilltipurkkeja, joissa on ollut päivän väri. Päiviä voidaan kuvastaa virallisten viikonpäivien väreillä. Nämä värit ovat: Maanantai: vihreä, tiistai: sininen, keskiviikko: valkoinen, torstai: ruskea, perjantai: keltainen ja viikonloppuna lauantai: vaaleanpunainen ja sunnuntai: tumma punainen. Tuoksuna voidaan käyttää muun muassa mausteita, kuten esimerkiksi kaneli, vanilja, kardemumma ja salmiakkijauhoa tai muita luonnon tuoksuja, kuten kuusen- ja männynneulaset, sekä koivunlehdet. Lapset saavat kertoa mitä tuoksu tuo hänelle mieleen ja pitääkö hän tuoksusta vai ei ja piirillä voidaan esimerkiksi yhdessä keskustella tuoksusta myös jotain. Jos lapsi haluaa kertoa tuoksusta jotakin, niin lapselle annetaan tähän vuorollaan mahdollisuus ja voidaan pyytää muita lapsia kuuntelemaan kertojaa. (Tulokas-Reponen, E. 2020.)

Esimerkiksi Hervannan päiväkodissa, johon tein harjoitteluni on päiväkalenteri, jossa käydään läpi päivän tapahtumat ja päivän rakenne aamupiirillä, mutta Hervannan päiväkodilla tässä ryhmässä, jossa olin harjoittelussa, ei käytetä ollenkaan viikonpäivien käsitteitä, sillä ryhmässä on 1,5-3,5 vuotiaita lapsia. Ohjaajani ei kokenut, että viikonpäivien opettelu olisi mielekäästä tämän ikäisille lapsille, koska ei eivät osaa vielä jäsentää aikaa kovinkaan hyvin. (Rantaperö, H. 2020.) Yksityiselle sektorilla taas isompien ryhmässä (2-5 vuotiaat) voidaan laulun avulla viikonpäiviä jopa englanniksi, vaikka kyseisessä ryhmässä ei olisi ollut maahanmuuttajataustaisia/vieraskielisiä lapsia.

Päiväkodilla on käytössä picto-kuvia kuvaamassa päivän rakennetta ja erityisiä tapahtumia. Hervannan päiväkodilla on myös integroitu erityisryhmä ja osalla siellä olevista lapsista on käytössä, tai heille opetetaan näiden kuvien käyttämistä. Korona kriisin vuoksi päiväkodissa on ollut vähemmän lapsia paikalla ja tästä syystä osia ryhmistä on yhdistetty, kun on ollut niin vähän lapsia paikalla. (Rantaperö, H. 2020).

Korona kriisin aikana aikuisilla oli enemmän aikaa toteuttaa niin sanottuja hallinnollisia tehtäviä ja paperitöitä ja tänä aikana tehtiin myös lisää erilaisia kuvia ja kuva-harjoituksia lasten käyttöön. Hervannan päiväkodille tulostettiin viitottu rakkaus internet sivuilta muutamia pelejä, joita lapset saivat pelata yhdessä aikuisen kanssa. Kuvissa oli kysymys kuten ”millä kampaat hiuksiasi?” ja vastausvaihtoehtoina oli hammasharja, kampa ja maalisuti. Toisessa pelissä taas piti valita kuva neljästä vaihtoehdosta ja kysymys muotoiltiin esimerkiksi ”Sen voi syödä” ja kuvassa oli omena, muki, lapio ja hiusharja. Nämä materiaalit ovat vapaasti tulostettavissa viitottu rakkaus sivustolta ja siellä oli paljon muitakin materiaaleja, jotka käyvät erikäisten lasten ja erilaisesti oppivien lasten käyttöön. (Viitottu rakkaus)

Ryhmässä, johon kehittämissuunnitelmani on tehty, on ollut korona kriisin vuoksi kolme lasta integroidusta ryhmästä, joista yhdellä on henkilökohtainen avustaja. Lapsen kanssa kommunikoidaan puheella, viittomilla ja kuvilla. Tämä lapsi ei puhunut, mutta kommunikoi eleillä, äänneillä ja kosketuksella. Esimerkiksi keinumistilanteessa, kun hän halusi lisää vauhtia, niin hän tuli keinusta pois ja ohjasi aikuista, ottamalla kädestä kiinni, antamaan hänelle lisää vauhtia. Lasta autettiin tarvittaessa keinumisessa ja muissa mahdollisissa leikkitilanteissa, yleensä lapsi juoksenteli pihassa omaan tahtiinsa ja hänen perässään oli yksi aikuinen valvomassa lapsen turvallisuutta. Kaikki olivat mukana auttamassa lapsen valvonnassa. (Rantaperö, H. 2020.)

Aistitoimintojen kehittämiseen auttaisi myös esimerkiksi tuoksupurkkien käyttö. Tässä on hyvä käyttää aikaa ja ottaa tuoksuiksi joitakin tuttuja tuoksuja, kuten mausteet esimerkiksi kaneli, vanilja ja kardemumma. Tai vastaavasti joidenkin kasvien tuoksuja, esimerkiksi koivu, mänty, ruusu. Tuoksuja voitaisiin vaihdella niin, että eri päivinä on tietty tuoksu ja sitten jossain vaiheessa voitaisiin muuttaa tuoksut toisiin tuoksuihin. Lasten kanssa tuoksupurkki kierroksen voisi pitää esimerkiksi aamu- tai iltapäiväpiirillä ja lapsilta voitaisiin kysyä pitääkö hän kyseisestä tuoksusta vai ei ja

mitä tuoksu tuo hänelle mieleen? Tästä voi taas kehittää keskustelua, miksi osa piti tuoksusta ja miksi osa ei ja osaako lapsi kertoa miksi asia tulee hänelle tuoksusta mieleen. Ollessani pienellä yksityisellä Pikku tutkijan päiväkodilla töissä, niin he toteuttivat aistipurkki toimintoa aamupiiri aikana. Näin, kuinka lapset pitivät tuoksupurkki käytännöstä ja haistelivat mielellään purkeissa olleita tuoksuja, ja he saivat itse kertoa mitä tuoksu toi heille mieleen ja pitivätkö he tuoksusta. Tuoksut olivat hyvin tuttuja tuoksuja esimerkiksi kardemumma, vanilja, kaneli, lakritsi, anis. Tuoksupurkki kierros pidettiin hiljaisena ja jos joku lapsi sanoi jotain, niin häntä kehoitettiin olemaan hiljaa sen hetken, kun kierros on käyty loppuun ja lapsilta kysyttiin vuorotellen mitä mieltä he olivat. Tämä tilanne opetti lapsia kuuntelemaan mitä kerrottavaa muilla lapsilla oli, jos lapsi ei pystynyt keskittymään tuoksupurkki hetkellä ja hän häiritsi käytöksellään muita, niin hänet ohjattiin toiseen tilaan ja hänelle annettiin jotain hiljaista tekemistä siksi aikaa, kun muut olivat piirillä. Lapselle saatettiin myös antaa käteen jokin pieni lelu tai esimerkiksi fidget spinneri, jota lapsi sai pyöritellä käsissään, että rauhoittui kuuntelemaan muita. (Tulokas-Reponen, E. 2020.)

Aistitoimintojen kehittämiseen voitaisiin käyttää myös piilotteluleikkiä, jossa lapset näkevät tietyn määrän leluja/esineitä ja sitten lapsia pyydetään sulkemaan silmät tai tavaroiden päälle heitetään esimerkiksi huivi ja poistetaan jokin esine siitä ja lapset saavat arvata mikä esine puuttuu. Tämä auttaa keskittymiskyvyn kehittämisessä, sekä hahmotuksen kehittämisessä. Lapsi oppii keskittymään ja miettimään mikä puuttuu ja tätä voidaan toteuttaa lapsiryhmässä niin, että lapset voivat arvailla yhdessä, että mikä puuttui tai sitten voidaan kysyä lapsilta yksitellen, että mikä puuttuu. Jos lapsi ei tiedä mikä esine puuttuu, niin voidaan kysyä kaverilta apua. (Hervannan päiväkotit) Tätä menetelmää käytettiin myös yksityisellä päiväkodilla isompien ryhmässä, eli yli kaksi -vuotiaiden ryhmässä, joista nuorimmat täyttivät samana vuonna kolme. Pienten ryhmässä eli alle kolme -vuotiaiden ryhmässä tutustuttiin esineiden rakenteisiin, ovatko ne pehmeitä vai kovia, kevyitä vai painavia, kuivia vai märkiä. (Tulokas-Reponen, E. 2020)

Aistitoimintojen kehittäminen voisi auttaa lapsia, joilla on aistiongelmia tai niitä lapsia, jotka eivät kommunikoi syystä tai toisesta puheella tai suomen kielellä. Kuvilla ja eleillä lapsi pystyy kertomaan tarkasti mitä haluaa, jos muut ryhmän lapset tai aikuiset eivät ymmärrä mitä lapsi yrittää sanoa, tai jos lapsi käyttää jotakin vierasta

kieltä, niin kuva tai viittoma/ele voisi tällöin auttaa lasta kertomaan, että mitä hän haluaa tehdä tai jos lapselle tarjotaan ruokailussa jotakin ruokaa. (Rantaperö, H. 2020.)

Ranskalainen kemisti ja etnologi Jacques Puisais on kehittänyt Sapere -menetelmän, joka on alun perin tarkoitettu 9-12 vuotiaille lapsille, mutta sitä on menestyksekkäästi toteutettu viime vuosina myös varhaiskasvatuksessa lapsille, joilla on vaikeuksia tiettyjen ruoka-aineiden suhteen. menetelmän avulla lapsi voi rauhassa tutkia ruoka-aineisiin ja erilaisiin ruokiin. Sana Sapere tarkoittaa latinaksi maistua tai tuntea makua, mutta verbit tietää ja ymmärtää liitetään myös sanaan sapere. Sapere -menetelmän tarkoituksena on rohkaistua ottamaan selvää siitä, mitä aistit kertovat meille ruuasta. Saperen tärkeimmät ajatukset ovat, että lapsi voi oppia leikin ja tutustumisen, sekä oman uteliaisuuden ja kiinnostuksen kautta oppia ruuasta ja saada siihen uudenlaisen lähestymistavan ilon kautta. Lasten ruokailo on säilytettävä ja se on tärkein matka eri makujen oppimiseen. Lasten havainnointi ja oppi aistiensa kautta ruoka-asioista on tärkeää, sekä lapsen osallisuus ruuan valmistamisessa on tärkeää, sillä näin hän oppii ymmärtämään mistä ruoka tulee ja kiinnostuu ja innostuu jopa itse hankkimaan ja kasvattamaan ruokaa, sekä arvostamaan ruuan alkuperää. Lasten kanssa ruuasta puhuminen on erittäin tärkeää ja se rikastuttaa lapsen ruokakielen oppimista. Pakottamalla lasta syömään tai maistamaan tiettyjä ruokia emme rikastuta lapsen ruokailun oppimista, vaan sammutamme ruokaintoa, joka saattaa aiheuttaa lapselle pelkoa tai traumoja tietyistä ruuista ja ylipäätään syömisestä. Sapere- menetelmässä lapset saavat opetella itse annostelemaan ruokansa varhaiskasvatuksessa, ja oppia tätä kautta näkemään sen, että kuinka paljon he jaksavat/pystyvät syömään kyseistä ruokaa. (Sapere on lasten ruokakasvatukseen liittyvä menetelmä. Peda.net)

4 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA:

Aistitoimintojen häiriöt voivat vaikuttaa lapseen häiritsevästi niin, että lapsi muuttuu aggressiiviseksi. Lapsi saattaa kohdistaa aggressiota itseensä tai muihin lapsiin tai aikuisiin. Aistitoiminnan häiriöt saattavat aiheuttaa myös sen, että lapsi ei ymmärrä tai tunne omia voimiaan ja satuttaa tästä syystä itseään tai muita ihmisiä. Tämä taas saattaa aiheuttaa sitä, että muut ryhmän lapset alkavat välttelemään kaveria, joka käyttäytyy väkivaltaisesti muita kohtaan. Lapsi, jolla on aistisäätelynsä ja käytöksensä suhteen joitakin ongelmia voi olla vaikea käsittää sitä, että miksi muut välttelevät häntä tai miksi häntä kiusataan, jos hän yrittää puolustaa itseään. Lapsi ei käytöksellään halua aiheuttaa pahaa kellekään, hänen vain voi olla vaikea ymmärtää, että jotakuta sattuu lyöminen, varsinkin jos lapsella itsellään on aliherkkä tuntoaisti. Jos lapseen on vaikea saada kontaktia, niin tällöin on haastavaa saada lapsi ymmärtämään, että miksi kaveria sattuu ja miten lapsi voisi toimia paremmin niin, että muut kaverit eivät pelkäisi häntä.

Erilaiset aistien toimintahäiriöt vaikeuttavat lapsien toimintaa varhaiskasvatuksessa. Jos lapsi ei kuule, näe tai pysty kommunikoimaan puheella muiden kanssa voi lapsen olla vaikeaa saada kontaktia muihin ympärillään oleviin ihmisiin. Jos lapsella on erityisen herkkä aisti esimerkiksi kosketusherkyys, voi lapsen olla vaikea luoda kaverisuhteita. Kun lapsi ei pysty koskettamaan muita, tai lapsi saattaa satuttaa muita lapsia omalla kosketuksellaan, kun ei osaa hallita omia voimiaan. Muut lapset saattavat myös pelätä lapsen seuraa, joka satuttaa muita kavereita. Aikuisen on aina tärkeätä olla seuraamassa, kun lapset leikkivät yhdessä, ettei lapsille satu keskenään väärinymmärryksiä, jotka saattavat muun muassa kiusaamistilanteita, jossa tapahtuu joko fyysistä tai henkistä väkivaltaa lasten keskuudessa. Lapset osaavat myös seurata tilannetta ja käyttävät hyväksi tilaisuutta, jossa aikuinen ei ole läsnä. Tällöin tapahtuu valtaosa lasten keskuudessa tapahtuvista kiusaamistilanteista, on sitten kyse varhaiskasvatus- tai kouluikäisistä lapsista. Aistitoimintojen häiriöt voivat vaikuttaa lapseen häiritsevästi niin, että lapsi muuttuu aggressiiviseksi. Lapsi saattaa kohdistaa aggressiota itseensä tai muihin lapsiin tai aikuisiin.

Myös niin sanottu piilotusleikki auttaa lapsia hahmottamaan ja tunnistamaan erilaisia leluja, kun aikuinen ottaa esille tietyn määrän tavaroita lattialle, esimerkiksi nalle,

kynä, legopalikka, pallo, nukke ja auto, jonka jälkeen aikuinen pyytää lapsia peittämään silmänsä ja peittää liinalla tai peitolla kyseiset lelut ja ottaa yhden leluista pois lattialta ja kysyy tämän jälkeen, mikä lelu puuttuu joukosta. Tämä auttaa hahmotushäiriöisiä lapsia tunnistamaan ja hahmottamaan erilaisia leluja, mutta myös aistihäiriöisiä lapsia tunnistamaan erilaisten lelujen muotoja, värejä ja miltä lelut tuntuvat ja minkä nimisiä nämä lelut ovat.

Kehittämistehtävän tekeminen opetti minulle, miten tärkeitä eri aistitoiminnot ovat varhaiskasvatuksessa, ja miten niitä voitaisiin kehittää. Kehittämistehtävässäni olen huomionnut, että erilaisten aistitoimintojen käyttöä on enimmäkseen erityistä tukea tarvitsevien lasten parissa, mutta ryhmässä olevat ns. tukilapset hyötyvät myös kyseisistä toiminnoista ja mielestäni olisi tärkeää tuoda aistitoimintojen kehittämistä kaikenlaisten lasten pariin. Aistitoimintojen tukeminen, kuten esimerkiksi tukiviittomat ja kuvat auttavat lasta hahmottamaan ja muistamaan paremmin mitä kyseiset asiat ja sanat tarkoittavat, kun on kuva tai liike mukana. Aistitoiminnoista on hyötyä myös lapsille, joiden äidinkieli on muu kuin suomi. Kuvat ja viittomat toimivat tukena kyseisen lapsen väliseen vuorovaikutukseen muiden ihmisten kanssa. Toivoisin, että kehittämistehtävästäni olisi hyötyä erityisesti Hervannan päiväkodille integroidun ryhmän lisäksi muille päiväkodin erilaisille ryhmille ja näitä aistitoimintojen toteuttamismuotoja voidaan käyttää erityistä tukea tarvitsevien lasten lisäksi kaikenlaisten lasten parissa.

Aistikasvatusta voisi mielestäni hyödyntää kaikkien lasten kanssa, vaikka lapsella ei olisi vaikeuksia kommunikoinnissa, niin esimerkiksi tukiviittominen käyttö lasten kanssa on hyödyllistä esimerkiksi pienillä lapsilla, jotka eivät osaa vielä puhua niin tukiviittomien yhdistäminen kuviin helpottaa lapsia oppimaan sanoja ja asioiden nimiä, myös musiikki helpottaa lapsia oppimaan ja muistamaan erilaisia asioita, kun tukiviittomat yhdistää lauluihin, niin tällöin lapset oppivat samalla, ja nauttivat tehdessään tukiviittomia, sillä sen voi kertoa lapsille olevan leikki, jonka avulla lapset oppivat ymmärtämään erilaisia sanoja.

Mielestäni on tärkeää, että lapset saavat itse vaikuttaa omaan syömiseensä ja jos lapsi ei halua maistaa tiettyjä ruokia, ei häntä pakoteta maistamaan. Tämä varmasti vähentää lasten ruokapelkotiloja, joita omalla sukupolvellani on tullut päivähoidosta, kun on väkisin pakotettu maistamaan tiettyjä ruokia, tai työnnetty väkisin lusikka

suuhun, kun ei ole halunnut maistaa. Itselläni on ollut päiväkodissa muutamia ruokia, joita on väkisin pakotettu maistamaan ja nyt aikuisena, kun niistä kuulee puhuttavan, niin tulee huono olo. Sapere-menetelmän avulla voidaan siis ehkäistä näitä tapahtumia ja lapset oppivat maistamaan omaan tahtiinsa ja päättämään pitävätkö ruuasta, vai ei. Sapere-menetelmä auttaa myös lapsia, jotka eivät halua maistaa, koska ovat huonolla tuulella. Heitä voidaan suostutella Sapere-menetelmän avulla haistamaan ja tunnustelemaan ja maistamaan ruokia ja lapsen on hyvä antaa ensin rauhoittua ja vasta sitten suostutella häntä maistamaan kyseisiä ruokia. Sapere-menetelmällä voidaan myös helpottaa lapsen oloa siitä, että jos lapsi ei halua koskettaa, maistaa tai haistaa kyseistä ruokaa, niin lapsen ei ole pakko. Jos lapsi ei voi syödä kyseistä ruokaa, niin voidaan tarjota lapselle vaihtoehdoksi jotakin muuta tarjolla olevaa ruokaa, kuten esimerkiksi leipää ja juotavaa, sekä tuorepalaa. Lasten ruokavaliota mietittäessä on hyvä myös miettiä se, että lapsen ruoka ei ole liian mausteista tai sisällä liikaa suolaa.

Varhaiskasvatus yksiköissä myös eroavaisuuksia toiminnoissa, joita lapsille on toteutettu. Yksityisellä puolella, vaikka ryhmät olivat määrällisesti pienempiä, niin hoitaja määrä oli kuitenkin mitoitettu lasten mukaan, eli jos ryhmässä oli alle 3-vuotiaita lapsia kahdeksan niin aikuisia oli määrällisesti vain kaksi, vaikka suuri osa lapsista oli miltei vauvoja eli alle kaksivuotiaita. Yksityisellä puolella on ollut ideana, että lapset pukevat itse itsensä, eikä ryhmän aikuiset katsonut lasten pukemisten perään. Jos lapsi oli laittanut kengät väärinpäin, niin annettiin lapsen leikkiä kengät väärissä jaloissa koko ulkoilun ajan, koska lapsi oli pukeutut itsenäisesti. Kunnallisella puolella lapset ovat yleensä laittaneet kengät oikein, vaikka ikäryhmä oli se 2-5-vuotiaat ja ryhmässä olleet isommat lapset saattoivat auttaa pienempiä, jos huomasivat pienten tarvitsevan apua. Olen itse työskennellyt niin yksityisillä päiväkodeilla ja kunnallisilla päiväkodeilla ja olen itse kiinnittänyt huomiota tiettyihin asioihin, mitkä eroavat mielestäni suuresti yksityisen ja kunnallisen varhaiskasvatuksen toiminnassa. Budjetti voi olla yksi merkityksellinen tekijä, mikä vaikuttaa molempien sektoreiden toimintaan, eli jos rahaa ei ole, niin voi varhaiskasvatuksen laatu huonontua monesta syystä.

Yksityisellä puolella oli myös vaikeampaa saada ryhmään avustajaa. Oliko kyse rahasta, vai miksi yksityisellä puolella ollessani vain muutamalla lapsella oli avustaja?

Kunnallisella puolella vastaavanlaisilla lapsilla olisi ollut vähintään ryhmäavustaja, ellei ollut tarpeeksi suurta tarvetta henkilökohtaiselle avustajalle tai mahdollisuutta saada henkilökohtaista avustajaa. Pienessä yksityisessä päiväkodissa, voi olla resurssien vuoksi vaikea palkata ylimääräistä väkeä lapsille avustajiksi, jos ei sitä aivan välttämättä tarvita. Kunnallisessa isossa päiväkodissa oli palkattu kahteen ryhmään kieli- ja kulttuuriavustaja, joka teki samoja tehtäviä, kuin ryhmässä olevat lastenhoitajat, joka helpotti ryhmän toimintaa, koska oli lisänä yksi käsipari tarvittaessa ja hän pystyi kommunikoimaan lasten kanssa heidän omalla äidinkielellään. Kyseisen päiväkodin seinällä oli myös tietoa muiden alueella olevien kieli- ja kulttuuriavustajista, sieltä vanhemmat näkivät heidän nimensä ja sen missä päiväkodissa kyseinen avustaja työskenteli. Tiedoissa luki myös se, että mitä kieltä kyseinen kulttuuriavustaja puhuu ja ymmärtää. Alueella oli mm. arabian kulttuuriavustaja, somalian kielen kulttuuriavustaja ja venäjän kulttuuriavustaja.

Hervannan päiväkodilla oli todella vähän käytössä aisteihin liittyviä toimintoja, Pikku Tutkijan päiväkodissa oli joka viikko yksi tiedepäivä, yleensä se oli torstaisin. Tiedekokeessa tehtiin erilaisia tieteeseen liittyviä asioita, kuten katsottiin miten värit muodostuvat tai tehtiin itse liisteriä ja saippuakupla-ainetta. Pienten osastolla, siis alle kolmevuotiaiden osastolla tiedekokeet olivat hyvin yksinkertaisia, kuten minkä muotoisia tai tuntuksia tavarat ovat. Kelluvatko ne vai uppoavatko ne, joskus päiväkodilla tehtiin yhteinen tiedekoe, jonka yleensä aikuinen toteutti ja lapset saivat osallistua avustajan tehtäviin ja seurasivat sivusta mitä tiedekokeessa tulee tapahtumaan. Ennen tiedekokeen tekemistä lapsilta usein kysyttiin, että mitä lapset itse luulevat tiedekokeessa tulee tapahtumaan? Vastaukset kirjattiin taululle ylös, ja tiedekokeen tekemisen jälkeen katsottiin, että kuinka moni lapsista oli arvannut sen, että mitä oikeasti tapahtui.

Jos lapsi, jolla on aistihäiriöissään ongelmia, käyttäytyy muita lapsia kohtaan aggressiivisesti, täytyy tällöin miettiä, että mikä olisi paras ratkaisu lapsen tilanteeseen, joissakin tapauksissa voi auttaa, jos lapsi pääsee pienempään ryhmään, jossa on vähemmän taustahälyä, niin se voi aiheuttaa helpotusta lapsen arkeen, kun ympärillä on rauhallista ja seesteistä. Lapsi saattaa saada raivokohtauksia, jos tilanne on hänelle epämieluisa ja tällöin olisikin hyvä miettiä jokin paikka, jossa lapsi saisi rauhoittua itsekseen. Lapselle on myös hyötyä, jos ryhmässä on muita lapsia, joilla on

samanlaisia ongelmia, kuin hänellä itsellään, näin lapsi saa muilta vertaistukea, tai jos kyseessä on jokin muu ongelma, lapsi saattaa silti tukeutua lapseen, jolla on ongelmia, jollain muulla kehityksen alueella.

LÄHTEET

- 10 keinoa lievittää lapsen eroahdistusta. [Verkkosivu] 4.3.2009. Terve.fi Helsinki: A-lehdet. [Viitattu:19.7.2020] Saatavana: <https://www.terve.fi/artikkelit/10-keinoa-lievittaa-lapsen-eroahdistusta>
- Aikakone askarteluja päiväkotiin. [Verkkosivu]. Ei päiväystä. Helsinki: Näkövammaiset lapset RY. [Viitattu: 6.8.2020] Saatavana: <https://www.silmatera.fi/nakokarila/paivahoitoon/paivakoti-ikaiset-lapset/paivakotiin-askarteluja/>
- Airola, K. [Verkkosivu].18.12.2019.Tuoksuyliherkkyys. Helsinki: Kustannus OY Duodecim. [Viitattu: 23.4.2020] Saatavana: https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00531
- Aistit. Lapset. [Verkkosivu]. Ei päiväystä. Lastenmielenterveystalo. Helsinki: HUS. [Viitattu:7.2.2020] Saatavana: https://www.mielenterveystalo.fi/lapset/lapset/mita_on_mielenterveys/aistit/Pages/default.aspx
- Aistien puutteellisuus. Aistit vuorovaikutuksessa. [Verkkosivu].18.10.2018. Papunet. Espoo: Kehitysvammaliitto RY. [Viitattu: 26.3.2020] Saatavana: <https://papunet.net/tietoa/aistit-vuorovaikutuksessa>
- Aistisäätelyhäiriöt. Neuropsykiatriset häiriöt. [Verkkosivu]. Ei päiväystä. Lastenmielenterveystalo. Helsinki: HUS. [Viitattu:26.3.2020] Saatavana: https://www.mielenterveystalo.fi/lapset/ammattilaisille/hairiot/neuropsykiatriset_hairiot/Pages/aistisaatelyhairiot.aspx
- Aistit vuorovaikutuksessa. [Verkkosivu]. 18.10.2018. Papunet. Espoo: Kehitysvammaliitto RY. [Viitattu: 26.2.2020] Saatavana: <https://papunet.net/tietoa/aistit-vuorovaikutuksessa>
- Aitasalo, M. Vanhemmuus. Artikkel: Vauvan kehitysvaiheet 0-6kk. [Verkkoartikkeli]. 27.2.2014. Helsinki: Väestöliitto. [Viitattu: 24.3.2020]. Saatavana: <https://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/?x208942=3206549>
- Aistiyliherkyydet. [Verkkosivu]. Ei päiväystä. Lapinlahti: Vinke: AudioBalance Excellence OY. [Viitattu: 24.6.2020] Saatavana: <https://www.vinke.fi/aaniyliherkkyys>
- Ajattelun ja oppimisen taidot. [Verkkosivu]. Ei päiväystä. Oulu: Viitottu Rakkaus. [Viitattu 9.7.2020] Saatavana: <https://viitotturakkaus.fi/tuote-osasto/oivalla-ja-ope/ajattelutaidot/>

- Autismikirjon lapsi päivähoitossa. [Verkko-opas]. Ei päiväystä. Helsinki: Autismi- ja Aspergerliitto. [Viitattu: 26.2.2020] Saatavana: https://www.autismiliitto.fi/files/3450/A5_Autismikirjon_lapsi_paivahoidossa_4.painos.pdf
- Blisskieli. [Verkkosivu]. 27.5.2020. Papunet. Espoo: Kehitysvammaliitto RY. [Viitattu 12.6.2020] Saatavana: <https://papunet.net/tietoa/blisskieli-0>
- Burakoff, K. Asento-, liike- ja tasapainoasti vuorovaikutuksessa. [Verkkosivu]. 15.3.2019. Papunet. Espoo: Kehitysvammaliitto RY. [Viitattu: 14.6.2020] Saatavana: <https://papunet.net/tietoa/asento-liike-ja-tasapainoastit-vuorovaikutuksessa>
- Burakoff, K. Tuntoaisti vuorovaikutuksessa. [Verkkosivu]. 18.10.2018. Papunet. Espoo: Kehitysvammaliitto RY. [Viitattu:12.6.2020] Saatavana: <https://papunet.net/tietoa/tuntoaisti-vuorovaikutuksessa>
- Cacciatore, R. & Ingman-Friberg, S. & Kauppinen, P. & Laru, S. & Pekkola, J. Lapsen itsetyydytys tai unnutus. [Verkkosivu]. Ei päiväystä. Helsinki: Väestöliitto. [Viitattu: 8.7.2020] Saatavana: https://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/lapsijaseksuaalisuus/usein-kysytyt-kysymykset/lapsen-itsetyydytys-tai-unnutus/
- Dufton, M. ”Prinsessatkin huutaa joskus” – elämää aistiyliherkän lapsen kanssa. [Verkkosivu]. 15.2.2016. Helsinki: Yle. [Viitattu: 25.10.2020.] Saatavana: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/02/15/prinsessatkin-huutaa-joskus-elamaa-aistiyliherkan-lapsen-kanssa>
- Green-Järvinen, M. Vinkkejä erityistä tukea tarvitsevien lasten leikkeihin. [Verkkosivu]. 3.6.2020. Tikoteekki. Espoo: Kehitysvammaliitto RY. [Viitattu: 24.7.2020] Saatavana: <https://tikonen.fi/aiheet/avustava-tietotekniikka/vinkkeja-erityista-tukea-tarvitsevien-lasten-leikkeihin/>
- Eksote. Vanhempien lomake 4-vuotiaan tarkastukseen. [Verkkosivu]. 2016. Lappeenranta: Eksote. [Viitattu: 10.10.2020] Saatavana: <http://www.eksote.fi/terveyspalvelut/neuvolat/lomakkeet/Documents/Vanhempien%20lomake%204%20v%20tarkastukseen%202016.pdf>
- Makuaisti. [Verkkokuva]. Ei päiväystä. Jokioinen: Paanan koulu. [Viitattu: 10.10.2020] Saatavana: https://peda.net/jokioinen/perusopetus/paanan-koulu/oppiaineet/biologia/jro/9-luokat/ihminen2/muut_aistit/tiivistelm%C3%A4/tiivistelm%C3%A4n-diat/nimet%C3%B6n-1f46:file/download/4da4b287faf9125a97b8325494e7ae3c13558a34/Dia3.PNG
- Helos, O. Aistit: Opetustv.[Verkkovideojulkaisu]. Ei päiväystä. Suomi:Opetustv. [Viitattu: 10.3.2020] Saatavana: <https://opetus.tv/biologia/bi4/aistit/>

- Hermanson, E. Leikki on lapsen työtä. [Verkkosivu]. 10.5.2019. Helsinki: Helsinki kustannus OY: Duodecim. [Viitattu: 16.6.2020] Saatavana: https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=kot00304
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi. 121.
- Hippoksen päiväkodin vasu [Verkojulkaisu]. Ei päiväystä. Tampere: Hippoksen päiväkotii. [Viitattu: 26.2.2020]. Saatavana: https://www.tampere.fi/tiedostot/9BhJJEtX/Hippoksen_paivakodin_vasu.pdf
- Kehotunnekasvatus -jokaisen lapsen oikeus. [Verkko-opas]. Ei päiväystä. Helsinki: Väestöliitto. [Viitattu: 16.6.2020]. Saatavana: <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/13494282ee142c374613c9fb21ad11db/1592294821/application/pdf/6640636/KEHOTUNNEKASVATUS.pdf>
- Kuuloaisti vuorovaikutuksessa. [Verkkosivu]. Päivitetty 11.12.2019. Papunet. Espoo: Kehitysvammaliitto RY. [Viitattu: 17.6.2020]. Saatavana: <https://papunet.net/tietoa/kuuloaisti-vuorovaikutuksessa>
- Kolmiportainen tuki varhaiskasvatuksessa. [Verkojulkaisu]. Ei päiväystä. Sivistyspalvelut: Varhaiskasvatus. Keuruu: Keuruun kaupunki. [Viitattu: 26.2.2020] Saatavana: <https://peda.net/opetussuunnitelma/ksops/keuruu-ops/eo/5lkjot2/ppa/kjotjpk2:file/download/7ce6c22cf05a351c2f41e5c113aea0965e552fd8/Kasvun%20ja%20oppimisen%20tuen%20j%C3%A4rjest%C3%A4misen%20periaatteet%20Keuruulla.pdf>
- Kommunikointi. Arki ja palvelut. [Verkkosivu]. 15.8.2018. Espoo: Vernerit: Kehitysvammaliitto. [Viitattu: 21.5.2020]. Saatavana: <https://verneri.net/yleis/kommunikointi>
- Laine, E. Aistiherkkyiden kanssa voi pärjätä. [Verkkoartikkeli]. 1.1.2015. Turku: Verraton: Aivoliitto. [Viitattu: 24.3.2020]. Saatavana: <https://www.aivoliitto.fi/verraton/artikkelit/aistiyliherkkyyden-kanssa-voi-parjata/>
- Laine, E. Kun arki ei suju, kyse voi olla aistikäsittelyn ongelmista. [Verkkoartikkeli]. 1.1.2015. Turku: Verraton: Aivoliitto. [Viitattu: 25.6.2020]. Saatavana: <https://www.aivoliitto.fi/verraton/artikkelit/kun-arki-ei-suju-kyse-voi-olla-aistikasittelyn-ongelmista/>
- Lehtilä, S. Moni on herkkä äänille. [Verkkosivu]. 10.3.2014. Helsinki: Yle uutiset: Yle Oy. [Viitattu: 24.6.2020] Saatavana: <https://yle.fi/uutiset/3-7125948>
- Leikkipankki. [Verkkosivu]. Ei päiväystä. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto RY. [Viitattu 12.10.2020]. Saatavilla: <https://leikkipankki.leikkipäivä.fi/haku>

- Materiaalia blisskommunikointiin. [Verkkosivu]. 5.4.2019. Papunet. Espoo: Kehitysvammaliitto RY. [Viitattu: 12.6.2020]. Saatavana: <https://papunet.net/materiaalia/materiaalia-blisskommunikointiin>
- Mäki, M. Toimimalla osallisuuteen. [Verkko-opas]. Ei päiväystä. Helsinki: Tiko-teekki: Kehitysvamma RY. [Viitattu: 19.7.2020] Saatavana: https://papunet.net/sites/papunet.net/files/materiaalia/Ideat/toimimalla_osallisuuteen_web.pdf
- Näköaisti vuorovaikutuksessa. [Verkkajulkaisu]. Päivitetty 18.10.2018. Papunet. Espoo: Kehitysvammaliitto. [Viitattu:10.3.2020]. Saatavana: <https://papunet.net/tietoa/nakoaisti-vuorovaikutuksessa>
- Oireet. Tinnituksesta ääniherkkyyteen (hyperakusia). [Verkkosivu]. Ei päiväystä. Helsinki: Kuuloliitto RY. [Viitattu: 1.7.2020]. Saatavana: <https://www.kuuloliitto.fi/oireet/>
- Pelisivu.Papunet.[Verkkosivu]. Ei päiväystä. Espoo: Kehitysvammaliitto RY. [Viitattu: 12.6.2020] Saatavana: <https://papunet.net/pelit/bliss--teht%C3%A4v%C3%A4t>
- Papunet. [Verkkosivu]. Ei päiväystä. Espoo: Kehitysvammaliitto RY. [Viitattu: 26.2.2020] Saatavana: <http://papunet.net/>
- Papunet. Liike- ja tasapainoastit vuorovaikutuksessa.[Verkkosivu]. Ei päiväystä. Kehitysvammaliitto. Espoo: Kehitysvammaliitto RY.[Viitattu: 23.3.2020] Saatavana: <https://papunet.net/tietoa/asento-liike-ja-tasapainoastit-vuorovaikutuksessa>
- Peltola, T.& Sokka, S.& Merviö-Koskelainen, M. Toimintavihjeitä leikkivarjolle. 2000. Tampere: Tevella
- Pikku Kakkosen Eskari- sovellus tukee matematiikan keskeisiä taitoja. [Verkkootikkeli]14.5.2020. Pikku Kakkonen. Tampere: Yleisradio. [Viitattu: 9.7.2020] Saatavana: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2020/05/14/pikku-kakkosen-eskari-sovellus-tukee-matematiikan-keskeisia-taitoja>
- Pikku Kakkosen sovelluksen minipelit. [Verkkootikkeli] Päivitetty: 28.5.2020. Pikku Kakkonen. Tampere: Yleisradio. [Viitattu: 9.7.2020] Saatavana: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/04/18/pikku-kakkosen-sovelluksen-minipelit>
- Puhetta korvaava kommunikointi AAC. [Verkkosivu]. 5.3.2020. Papunet. Espoo: Kehitysvammaliitto RY. [Viitattu: 21.5.2020] Saatavana: <https://papunet.net/tietoa/puhetta-korvaava-kommunikointi-eli-aac>

Päiväkodeissa ja kouluissa melusta kärsivät lähes kaikki – erityisesti melu häiritsee, kun henkilöllä on kuulonalenema. [Verkkosivu]. 2.11.2017. Helsinki: Kuuloliitto RY. [Viitattu 1.7.2020] Saatavana: <https://www.kuuloliitto.fi/2017/11/02/paivakodeissa-ja-kouluissa-melusta-karsivat-lahes-kaikki-erityisesti-melu-hairitsee-kun-henkilolla-on-kuulonalenema/>

Rantapero, H. Keskustelu. kesäkuu 2020. Tampere: Hervannan päiväkot.

Raskaus kuukausi kuukaudelta. [Verkkosivu]. Ei päiväystä. Kaksplus. Helsinki: Otavamedia. [Viitattu 18.7.2020] Saatavana: <https://www.kaksplus.fi/raskaus/raskaus-kuukausi-kuukaudelta/>

Sapere on lasten ruokakasvatukseen liittyvä menetelmä. [Verkkosivu]. Ei päiväystä. Peda.net. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. [Viitattu: 14.6.2020]. Saatavana: <https://peda.net/hankkeet/sapere>

Sapere- pienten lasten ruokakasvatusmenetelmä varhaiskasvatuksessa. [Verkkosivu]. Ei päiväystä. Peda.net. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. [Viitattu: 14.6.2020]. Saatavana: <https://peda.net/hankkeet/sapere>

Stone, T. Sensational kids. [Verkkosivu]. 14.4.2017. Australia: Ormond/Kensington. [Viitattu: 4.9.2020] Saatavana: <https://www.sensationalkids.com.au/the-seven-senses/>

Szegda, D. & Hokkanen, E. 2009. Aistipoikkeamien ilmenemismuotoja. Apua arkeen ja aistihäiriöihin: Ohjeita ja kokemuksia erityistä tukea tarvitsevan lapsen kasvattamisessa. Helsinki: Kehitysvammaliitto. 32-35.

Szegda, D. & Hokkanen, E. 2009. Aistipoikkeamat ja motoriikka. Apua arkeen ja aistihäiriöihin: Ohjeita ja kokemuksia erityistä tukea tarvitsevan lapsen kasvattamisessa. Helsinki: Kehitysvammaliitto. 31.

Tieteen kuvalehti. Seitsemän tärkeintä aistiamme [Verkkojulkaisu]. Ei päiväystä. Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu: 10.3.2020]. Norja: Kolbotn: Bonnier Publications International AS Saatavana: <https://tieku.fi/ihminen/elimisto/seitseman-tarkeinta-aistiamme>

Tietoa hahmotushäiriöistä. Hahmottamisen kuntoutus. Usein kysytyt kysymykset. [Verkkosivu]. Ei päiväystä. Jyväskylä: Niilo Mäki instituutti: Jyväskylän yliopisto [Viitattu: 15.6.2020] Saatavana: <https://www.hahku.fi/usein-kysytyt-kysymykset/#Mit%C3%A4-hahmotush%C3%A4iri%C3%B6t-ovat?>

Tulokas- Reponen, E. Keskustelu. Toukokuu 2020. Tampere: Pikku Tutkijan päiväkot.

Tuntoaisti. Sapere- Pienten lasten ruokakasvatusmenetelmä varhaiskasvatuksessa. [Verkkosivu]. Ei päiväystä. Peda.net. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

[Viitattu: 15.6.2020]. Saatavana: <https://peda.net/hankkeet/sapere/srls/tuntoaisti/nimet%C3%B6n-a211>

Tuntoaisti vuorovaikutuksessa. [Verkkosivu]. Päivitetty 18.10.2018. Papunet. Espoo: Kehitysvammaliitto RY. [Viitattu: 15.6.2020]. Saatavana: <https://papunet.net/tietoa/tuntoaisti-vuorovaikutuksessa>

Tukiviittomat kommunikoinnissa. [Verkkosivu]. Päivitetty 18.11.2019. Papunet. Espoo: Kehitysvammaliitto RY. [Viitattu: 21.5.2020]. Saatavana: <https://papunet.net/tietoa/tukiviittomat-kommunikoinnissa>

Tuolileikki. [Verkkosivu]. Ei päiväystä. Leikkipankki. Helsinki: Leikkipäivä: Mannerheimin lastensuojelu liitto. [Viitattu: 5.8.2020]. Saatavana: <https://leikki-pankki.leikkipäivä.fi/Leikit/Tiedot/307>

Vapaa-ajan melu. Melutaso. [Verkkosivu]. Ei päiväystä. Helsinki: Kuuloliitto RY. [Viitattu 1.7.2020.] Saatavana: <https://www.kuuloliitto.fi/vapaa-ajan-melu/>

Vauvan aistien kehitys. [Verkkosivu]. 2.6.2017. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto. [Viitattu 18.7.2020] Saatavana: <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsenkasvu-ja-kehitys/0-1-v/vauvan-aistien-kehitys/>

Verho, J. Kehityshistoria ja syömisen säätely. [Verkkoblogi]. 30.12.2014. Suomi: Gains [Viitattu: 15.6.2020] Saatavana: <https://gains.fi/kehityshistoriamme-vai-kuttaa-syomisen-saatelyyn/>

Viittomat kommunikoinnissa. [Verkko-opas]. Ei päiväystä. Suomi: Tikoteekki: Espoo: Papunet: Kehitysvammaliitto RY [Viitattu: 21.5.2020] Saatavana: https://papunet.net/sites/papunet.net/files/tietoa/Oppaat/viittomat_kommunikoinnissa_netti_2018.pdf

Virikkeitä asento-, liike- ja tasapainoaisteille. [Verkkosivu]. Päivitetty: 28.2.2017. Suomi: Tikoteekki: Espoo: Papunet: Kehitysvammaliitto RY [Viitattu: 19.7.2020] Saatavana: <https://papunet.net/tietoa/virikkeita-asento-liike-ja-tasapainoaisteille>

Visuomotoriikka. [Verkkosivu]. Ei päiväystä. Suomi: Fysios. [Viitattu: 25.10.2020]. Saatavana: <https://www.fysios.fi/fysios-terveyskirjasto/sanasto/visuomotoriikka>

LIITTEET

Liite 1. Apuvälineitä aistiongelmiiin

APUVÄLINEITÄ AISTIONGELMIIN OPAS

Tehnyt: Pilvi Metsäpuro

SISÄLTÖ:

<u>ESIPUHE:</u>	32
<u>APUVÄLINEITÄ AISTIIONGELMIIN</u>	33
<u>AAC-menetelmät</u>	34
<u>Tukiviittomat</u>	35
<u>Kuvat</u> ³⁷	
<u>Bliss -kieli</u>	40
<u>Pelit</u>	40
<u>Leikit</u>	42
<u>Leikkivarjo leikki</u>	43
<u>Tuolileikki</u>	44
<u>Temppurata</u>	44
<u>Jumppatuokio</u>	45
<u>Askartelut</u>	46
<u>Aistitehtävä:</u>	48
<u>LÄHTEET:</u>	50

ESIPUHE:

Hei sinä varhaiskasvatuksen ammattilainen! Olen koostanut kehittämistehtäväni tuotoksena oppaan, josta löytyy apuja ja vinkkejä lapsille, joilla on aistiongelmia. Uskoisin, että vaikka tarkoituksena on ollut tukea aistiongelmaisten lasten toimintaa, niin nämä toimivat kaikille lapsille, joita kyseisessä ryhmässä on. Kerron oppaan alussa ensin aistiongelmiä apuvälineistä ja niiden käytöstä kaikenlaisten lasten parissa ja tämän lisäksi olen kasannut muutamia vinkkejä, joita voitte ryhmässä koella yhdessä lasten kanssa helpottaaksenne ja poistaaksenne ryhmässä esiintyviä aistiongelmiä johtuvaa häiriökäyttäytymistä. Olen koonnut oppaaseen muutamia leikkejä leikki-pankista. Tämän lisäksi olen koonnut tietoa myös erilaisista sovelluksista, joita on mahdollista käyttää lasten aistitoimintojen tukemiseen ja parantamiseen. Toivoisin, että oppaasta löytyisi hyödyllistä tietoa sinulle, joka koet tarvitsevasi lisää apuja ja vinkkejä lasten aistiongelmiä vähentämiseen ryhmässä. Lisää erilaisia vinkkejä löytyy muun muassa leikki-pankista (Leikki-pankki).

APUVÄLINEITÄ AISTIONGELMIIN

Aistiongelmista kärsivillä lapsilla voi olla tarvetta erilaisille apuvälineille näkövammaisen lapsi voi tarvita avukseen esimerkiksi sokeille ihmisille tarkoitettua valkoista keppiä. Kuulovammaiselle lapselle saatetaan asentaa sisäkorvaistute tai hänen kanssaan kommunikoidaan viittomakielellä. Lapsi, jolla on ongelmia puheen kehityksessä tai puheen tuottamisessa/ymmärtämisessä voidaan apuvälineinä käyttää tukiviittomia ja erilaisia kuvia. AAC-menetelmillä tarkoitetaan puhetta tukevaa ja korvaavaa menetelmää. Kerron lisää AAC-menetelmissä myöhemmin tässä kappaleessa. Jos lapsella on häiriöitä tuntoaistin alueella, niin voidaan tällöin miettiä mikä auttaa tietyn lapsen kohdalla ongelmallisiin hetkiin. Jos lapsi ei pidä siitä, että häneen kosketaan, niin tällöin täytyy miettiä, miten lapsen kanssa pystytään kommunikoimaan ja miten lapsen kanssa pystytään toimimaan, jos lapsi esimerkiksi tuntee kosketuksen epämiellyttävänä. Jos lapsi taas satuttaa itseään tai muita siitä syystä, että hänellä on häiriöitä tuntoaistin alueella, niin täytyy miettiä, että miten voidaan kertoa lapselle se, että hän satuttaa toiminnallaan itseään ja muita. Aistiongelmaisen lapsen perhettä voidaan auttaa sillä, että vanhemmille ja muille perheenjäsenille tiedotetaan riittävästi ja heitä opetetaan ymmärtämään, lapsen oppimisen, kehityksen ja käytöksen syitä ja seurauksia. Vanhempia on tärkeätä ohjata lapsen voimakkaiden tunnereaktioiden hallintaan. Ja opettaa/ohjata lasta huomaamaan stressaavien tilanteiden välttämistä ja miten tilanteissa toimintaan, jos sellainen tulee lapselle vastaan. Aistiongelmiin on mahdollista saada myös apua ja kuntoutusta. Terapiaa järjestävät monet eri tahot ympäri Suomea, muun muassa yritys nimeltä Vinke-pro, joka toimii Helsingissä, Kuopiossa, Oulussa ja Tampereella. (Vinke) Tietoa aistiongelmiin liittyvistä kuntoutuksista saa esimerkiksi neuvolasta, sairaaloista, sosiaalityöntekijöiltä, mahdollisilta lapsen terapeuteilta ja lääkäreiltä.

AAC-menetelmät

AAC –menetelmät ovat puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä. AAC- menetelmien lyhennys tulee englanninkielen sanoista Augmentative and Alternative Communication (Puhetta korvaava kommunikointi). AAC -menetelmiä käytetään tukemaan, täydentämään ja korvaavaan puhetta, jos se nähdään tarpeelliseksi. AAC -menetelmä pitää sisällään tukiviittomat, kuvat ja bliss-kielen. Jos lapsi ei pysty kommunikoimaan puheella saatetaan apuna tarvita kommunikointitaulua, kommunikointikansiota, puhelaitetta tai kommunikaatio-ohjelmia. (Papunet, 2020.) Varhaiskasvatuksessa käytetään AAC -menetelmistä tukiviittomia ja kuvia. Tukiviittomia käytetään lähinnä lasten kanssa laulaessa erilaisia kappaleita, jossa tukiviittomat toimivat eräänlaisena leikkinä. AAC -menetelmien kuvia käytetään varhaiskasvatuksessa, ainakin päiväkodeissa kuvaamaan lapsille päivän ohjelmaa. Päiväohjelma näkyy lasten ilmoitustaululla tai ryhmätilassa. Aikuisella on päätäntävalta siihen, että haluaako hän käyttää kuvia kertomaan päiväntulkua lapsille vai ei. Itse olen käyttänyt kuvia siinä, että kerron kuvien avulla mitä tullaan päivän aikana tekemään. Harjoittelussa ollessani tässä päiväkotiryhmässä ei käytetty viikonpäiviä kuvaamaan mitä päiväohjelmassa tapahtui, mutta olen itse pitänyt mielekkäänä sitä, että lapset oppisivat hahmottamaan päivä- ja viikkorytmiä eri värien ja kuvien avulla, kuten ”mato-maanantai, tiikeri-tiistai, kettu-keskiviikko, tonttu-torstai ja peikko-perjantai” tämän lisäksi käytössä ovat olleet viralliset viikonpäivien värit maanantai vihreä, tiistai sininen, keskiviikon valkoinen, torstai ruskea ja perjantai keltainen, sekä viikonloppuna lauantai vaaleanpunainen ja sunnuntai punainen. Tätä menetelmää käyttäen lapset oppivat mielestäni hahmottamaan hyvin viikkoa ja mitä siihen kuuluu. Menetelmää käyttämällä lapset oppivat myös myöhemmin viikonjärjestyksen ja viikonpäivien nimet. Mielestäni tämä käytäntö olisi sopinut hyvin tähän lapsiryhmään siitäkin syystä, että päiväkotiryhmässä on jonkin verran maahanmuuttajataustaisia lapsia, joten heidän suomen kielen kehityksensä voi olla haastavaa. Koronakriisin vuoksi osa lapsista on ollut myös pitkään kotona, eli tässä ryhmässä olevat maahanmuuttajataustaiset lapset saattavat joutua aloittamaan suomen kielen jälleen alkupisteestä, jos eivät ole käyttäneet suomea pitkään aikoihin, sillä osalla lapsista oli vain yksi äidinkieli, joka ei ollut suomi. Viikonpäivien värit tai viittomat voisivat tässä tapauksessa auttaa lasta yhdistämään tietyn viikonpäivän tiettyyn väriin ja/tai viittomaan.

Jos lapsi ei pysty puhumaan esimerkiksi kehitysvammaisuuden vuoksi, voidaan miettiä, olisiko mahdollista ottaa lapselle käyttöön kommunikaattori, jonka avulla lapsi pystyisi tuottamaan puhetta, niin että kanssa ihmiset ymmärtäisivät mitä lapsi tarkoittaa, jos lapsi ei liikuntavamman tai muun syyn vuoksi pysty opettelemaan viittomakieltä tai käyttämään kuvia, niin voidaan miettiä olisiko kommunikaattori mahdollista lapsen kommunikoinnin turvaamiseksi.

Tukiviittomat

Tukiviittomat ovat aitoa viittomakieltä, jota käytetään tukemaan ja täydentämään puhetta. Tukiviittomia käytetään puheen rinnalla. Tukiviittomat soveltuvat hyvin lasten kanssa käytettäväksi ja sitä käytetäänkin varhaisessa vaiheessa puheen tukemiseksi, jos lapsella huomataan puheen tai kielenkehityksessä jotakin häiriötä. Jos lapsella huomataan vaikeuksia puheen kanssa, niin tällöin tulisi aina ensimmäisenä turvautua tukiviittomiin ja jos lapsen puhe jää vallan tulematta, niin viittomien avulla lapsi saa tällöin kommunikaatiokielen itselleen. (Papunet. 2019.)

Tukiviittomat ovat oikeita viittomakielen perusviittomia, mutta viittomakielestä poiketen tukiviittomia käytetään puheen rinnalla ja tukiviittomia käytettäessä käytetään suomen kielen kielioppia ja sanajärjystä, toisin kuin viittomakielessä, jossa on oma kielioppinsa ja sanajärjestyksensä. Tukiviittomia käytetään myös aina puheen rinnalla, ei koskaan ilman puhetta. Tukiviittomia käytetään puheen tukemiseksi ja puhutun kielen ymmärtämiseksi. (Viittomat kommunikoinnissa, Papunet) Tukiviittomat auttavat myös lapsia kommunikoimaan keskenään, kun lapsi, joka ei puhu kommunikoi kavereidensa kanssa viittomilla, niin muut lapset ymmärtävät mitä lapsi tarkoittaa käyttäessään viittomia. Varhaiskasvatuksessa käytettävät tukiviittomat saattavat jäädä muidenkin lasten mieleen, kuin niiden, jotka tarvitsevat tukiviittomia puheensa apuna. Se auttaa lapsia hahmottamaan erilaisia sanoja suomen kielessä ja auttaa muistamaan erilaisia sanoja ja laulunsanoja.

Tukiviittomia on mahdollista opetella erilaisilla kursseilla, mitä erilaiset kansalaisopistot järjestävät. Tukiviittomia on mahdollista opiskella myös internetistä. Olen itse tutustunut tukiviittomiin Youtubessa olevilla opetusvideoilla kommunikaation apuvälineet kurssilla ja yrittänyt opetella samalla näitä viittomia. Olen myös itse käyttänyt

tukiviittomia ollessani itse päiväkodissa, sillä meidän ryhmässämme oli tuolloin lapsi, joka kommunikoi ainoastaan viittomilla. Kun olen katsellut näitä tukiviittomien/viittomien opetusvideoita, niin olen huomannut, että nämä viittomat ovat aika lailla tuttuja ja ne muistuvat helposti mieleen, kun niitä on tullut lapsena käytettyä.

Varhaiskasvatuksessa tukiviittomia on käytetty lähinnä laulujen yhteydessä, jossa lauluun liitetään osaksi leikki, joka toteutetaan viittomien avulla, esimerkiksi ”leipuri hiiva” ja ”tuiki tuiki tähtönen”, sekä ”kas metsämökin ikkunast.” lauluissa, käytetään pitkälti tukiviittomia laulussa olevassa leikissä. Tukiviittomia voidaan käyttää myös lasten kanssa piirillä, jos aikuinen kertoo päivän tapahtumia, hän saattaa käyttää myös tukiviittomia apuna, jos ryhmässä on lapsi, jolla on vaikeuksia puheenymmärtämisessä, sen tuottamisessa tai jos lapsen äidinkieli on jokin muu, kuin suomi, tai lapsella on monta äidinkieltä. Olen huomionut myös sen, että jos lapsen äidin äidinkieli on muu kuin suomi ja isä on suomenkielinen, niin lapsella on vaikeampi oppia suomea, kuin jos isän äidinkieli on muu kuin suomi ja äiti on suomenkielinen. Tämän huomion huomasin koronakriisin vuoksi pitkään pois olleiden lasten kielestä.

Tukiviittomat saattavat auttaa lasta, jolla ei ole yhteistä kieltä varhaiskasvatuksessa olevien lasten ja aikuisten kanssa. Kun lapselle ohjataan kuvilla mitä kyseinen viittoma tarkoittaa, niin lapsi oppii tukiviittomien avulla suomea ja jos lapsi oppii käyttämään suomea, niin voidaan tukiviittomat jättää lapsen puheesta vähitellen pois. Näin lapsi oppisi ymmärtämään kuvien avulla erilaisia suomalaisia sanoja ja oppia omaan tahtiinsa puhumaan ja käyttämään viittomia, joiden avulla lapsi tulisi paremmin ymmärretyksi.

Jos lapsella on jotain aistitoiminnan häiriöitä, esimerkiksi autismi kirjon häiriöitä ja lapsi on puhumaton, niin tällöin tukiviittomat ja kuvat ovat erityisen tärkeitä keskusteltaessa lapsen kanssa. Kuvien ja viittomien avulla lapseen pystyy saamaan paremmin kontaktin ja muut ryhmän lapset oppivat myös kommunikoimaan tämän lapsen kanssa, oppiessaan ryhmän aikuisen johdolla tukiviittomia. Toistot ovat erittäin tärkeitä opettaessa tukiviittomia ja viittomakieltä lapsille. Lapset oppivat toiston ja kokeilun kautta kommunikoimaan tukiviittomilla, kun tukiviittomia käytetään paljon, ne jäävät helposti lasten mieleen ja lapset voivat muistaa vielä myöhemmällä iälläkin näitä tukiviittomia.

Kuvat

Lapsella voi olla käytössään oma kansio, jossa on lapselle tärkeitä kuvia, esimerkiksi kuva lapsen perheenjäsenistä, jossa perhe on yhdessä. Tai yksittäisiä kuvia, joissa on vain yksi lapselle tärkeä ihminen, esimerkiksi äiti ja isä. Kun lapsi aloittaa varhaiskasvatuksen, niin aluksi lapsen voi olla vaikea hahmottaa päivärytmiä ja se voi aiheuttaa lapselle eroahdistusta. Kansion olisi hyvä olla lapsen ulottuvilla niin, että lapsi pystyy itse katsomaan kuvia tarvittaessa ja lapsi voisi myös katsoa aikuisen kanssa valokuvia tarvittaessa. Valokuvissa voi olla myös lapselle tärkeitä eläimiä, jotka kuuluvat lapsen perheeseen. Kuvissa saattaa esiintyä myös vanhempien ystäviä, lapsen kummeja tai isovanhempia, jotka ovat lapselle todella tärkeässä osassa hänen elämäänsä. Kuvat voivat olla käytössä kaikenlaisilla lapsilla, joten kuvien käyttö ei ole sidonnaista vain sellaisten lasten parissa, joilla on jotain erityispiirteitä. Kuvissa voi esiintyä myös lapselle tärkeitä paikkoja, kuten koti ja tietyt huoneet kodissa. Kuvien avulla lapsen voi olla helpompi kertoa aikuiselle mikä häntä huolettaa tai mitä hän kaippaa. Kuvien avulla myös varhaiskasvatus henkilökunnan on helpompi keskustella lapsen kanssa hänen perheestään ja asioita, jotka huolettaa lasta, kun aikuinen näkee, että lapsi on kuvissa iloinen/onnellinen, niin se voi helpottaa myös aikuista kysymään mikä tekee lapsesta onnellisen ja kuva voi herättää aikuisessa jotakin kysymyksiä, jonka avulla aikuinen saa helpommin keskusteluyhteyden lapseen. Erityisen tärkeää kuvat ovat tilanteessa, jossa lapsi ei näe biologisia-/adoptiovanhempiaan, jos kyseessä on esimerkiksi huostaanotosta johtunut tilanne, että lapsi ei pääse näkemään tästä syystä toista vanhempaansa tai molempia vanhempiaan. Jos lapsella ja varhaiskasvatuksen työntekijällä ei ole yhteistä kieltä, on kuvien kanssa toimiminen ehdottoman tärkeää. Näin voidaan taata, että lapsi pystyy käyttämään kuvilla sanoja, joita ei osaa vielä tuottaa, mutta tietää niiden merkityksen. Lapsen on helpompi ymmärtää myös päivärytmiä, jos käytetään kuvia apuna. Lapset voivat päivän aikana käydä tarkkailemassa aikajanalta, että missä kohtaa päivässä mennään ja näin hän oppii vähitellen hahmottamaan päivärytmin muodostumista varhaiskasvatuksessa. Kuvien kanssa voidaan käydä läpi sanoja, mitä kuvat tarkoittavat. Lapsi voi kertoa mitä kuvassa oleva sana tarkoittaa hänen omalla äidinkielellään ja se toistetaan hänelle suomeksi. Tällöin olisi tärkeää, että aikuisella olisi tiedossa lapsen oman äidinkielen sanoja, joita lapsi käyttää paljon,

sanakirja voidaan luoda yhdessä vanhempien kanssa ja on tärkeä keskustella vanhempien/hoitajien kanssa käydään läpi sitä, että onko vanhempien mielestä lapsen äidinkielen puheenkehitys heidän mielestään hyvää, vai tarvitaanko lapselle tarjota puheterapiaa tai puheen kehityksen tukevaa toimintaa.

Jos lapsi kokee varhaiskasvatuksessa eroahdistusta, ovat kuvat tärkeänä osana lapsen päivää. Kuvakansion avulla lapsi pystyy itsenäisesti katsomaan kuvia omista perheenjäsenistään ja lapsi tuntee olonsa turvalliseksi. Vanhempien ei tarvitse kantaa syyllisyyttä lapsen eroahdistuksesta. Lapsen eroahdistusta voidaan helpottaa esimerkiksi näillä keinoilla. Aluksi vanhemman on tärkeää rauhoittaa itsensä ja vanhemman on hyvä muistaa se, että vanhempi ei ole aiheuttanut tilannetta, jossa lapsi kokee eroahdistusta, eli se ei ole vanhemman syy. Lapsen eroahdistusta on hyvä helpottaa lyhyemmillä eroilla. Lasta voidaan opettaa muun muassa kotioiloissa niin, että vanhempi jättää lapsen hetkeksi leikkimään itsekseen, eikä mene heti lapsen luo, jos tämä alkaa itkeä eroa vanhemmastaan. Lapselle on hyvä kertoa, että jätät lapsen hetkeksi leikkimään tähän huoneeseen ja menet itse toiseen huoneeseen, josta vanhempi kuulee, jos lapsella on jokin hätä tai lapsella tulee hänelle asiaa. Varhaiskasvatuksessa voidaan eroahdistusta helpottaa siten, että vanhempi tekee lyhyempää päivää työpaikallaan, kun lapsi aloittaa varhaiskasvatuksen ja pidennetään pikkuhiljaa lapsen päivähoitossa olemista. Eroahdistusta helpottaa myös se, että vanhempi on lapsen kanssa illalla yhdessä ja toimii tämän kanssa silloin, kun hänelle on mahdollista, esimerkiksi syödään yhdessä ja leikitään yhdessä illalla, ennen kuin lapsi menee nukkumaan. Lapsi on hyvä opettaa sosiaaliin tilanteisiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lapsi voi reagoida aluksi vieraaseen ihmiseen negatiivisella tavalla, esimerkiksi itkulla, mutta lasta on hyvä opettaa olemaan vieraiden ihmisten kanssa, jos lapsi on sen ikäinen, että lapselle voi kertoa asioista muista puhua lapselle, niin että lapsi ymmärtää, ettet ole hylkäämässä häntä. Lapsi saattaa tuntea eroahdistusta nukkumaan mennessään, lapsen kanssa on hyvä lukea esimerkiksi iltasatu tai laulaa iltalauluja, ennen kuin lapsi nukahtaa ja kerro lapselle, että olet hänen lähellä, vaikka et istuisi sängyn vieressä ja kuulet jos lapsi kutsuu sinua ja lapsi voi aina ilmoittaa, jos jokin on hätänä. Lapsen luota on hyvä lähteä silloin, kun lapsi on tyytyväinen, yritä yhdessä varhaiskasvatus henkilökunnan kanssa kääntää lapsen kiinnostus muualle, kun olet lähdössä, jos se vain on mahdollista. Lapsi voi reagoida negatiivisesti tilanteeseen, jos lastenhoitajana on

lapselle vieras henkilö, mutta yrittäkää yhdessä kääntää lapsen mieli toisaalle, esimerkiksi uuteen leluun tai anna varhaiskasvattajan kääntää lapsen mieli muualle, jos et itse ehdi. Yleensä lapsi voi itkee hetken vanhemman perään, mutta kiinnostuu hyvin nopeasti jostakin lelusta tai toiminnasta, kun vanhempi on lähtenyt. Jos tilanne on lapselle uusi, voi lapsi itkeä kauan aikaa, mutta kun lapsi oppii ja tottuu siihen, että lapsi tuodaan varhaiskasvatukseen tiettyinä aikoina ja oppii ymmärtämään sen, että vanhempi tulee myöhemmin hakemaan hänet, niin lapsen olo varhaiskasvatuksessa helpottuu. Vanhemman on hyvä olla menemättä lapsen reaktioon ”voi voi, kun äidin/isän tarvitsee jättää sinut tänne, voi voi”, vaan yrittää kääntää lapsen mieliala siihen, että lapsi on täällä hetken leikkimässä kavereiden kanssa, ja lapsi näkee vanhemman/vanhemmat myöhemmin, jos lasta hakevat päivän jälkeen muut kuin omat vanhemmat on vanhempien tärkeä kertoa myös lapselle se, että kuka hänet hakee ja kertoa lapselle, että voitte tehdä hänen kanssaan jotain mukavaa yhdessä, mennä johonkin erityiseen paikkaan, kuten mummolaan tai tehdä jotakin kivaa harkijan kanssa. Varaa viemis- ja hakemistilanteisiin aikaa, jos on mahdollista, niin leiki lapsen kanssa hetki, ennen kuin jätät lapsen varhaiskasvatukseen ja sano lapselle, että haet hänet päivän jälkeen ja ettei lasta unohdeta tänne. Älä missään nimessä uhkaile lasta, kun hän kokee eroahdistusta tai älä nolaa lasta muiden kuullen siitä, että lapsi ei uskalla jäädä varhaiskasvatukseen ilman vanhempiaan. Muista olla rauhallinen ja muista, että useimmin lapsi rauhoittuu pian sen jälkeen, kun olet itse lähtenyt tilanteesta pois. (Terve.fi, 2009.) Ollessani itse sijaisena varhaiskasvatuksessa, olen nähnyt muutamilla lapsilla kuvakansioita, jotka ovat auttaneet lasta kommunikoinnissa. Kuvissa saattaa olla piktokuvia, joilla lasten kanssa käydään kommunikaatioita ja lapselle laitetaan tiettyyn paikkaan, esimerkiksi lokerokaapin oveen kuvat päivän tapahtumista siinä järjestyksessä, kun ne tapahtuvat. Olen nähnyt myös muutamilla lapsilla kuvakansiot, joista lapsi pystyy, joko pyytäen varhaiskasvattajalta tai itsenäisesti katselemaan kuvia omista perheenjäsenistä tai sukulaista tai muista ystävistä, jotka ovat tärkeitä lapsen elämässä. Kuvissa on ollut lasten lisäksi usein tilanne, jostakin hauskasta hetkestä lapsen elämässä, esimerkiksi, kun lapsi on ollut lomalla perheen kanssa. Jos lapsi ei puhu, niin on erittäin tärkeä, että lapsella on jokin väline, jolla hän voi kommunikoida tai tuoda näitä tilanteita esiin varhaiskasvatus henkilökunnalle ja muille lapsille, jotta lapsen kanssa voidaan esimerkiksi keskustella näistä tilanteista, jos lapsi näin haluaa.

Bliss -kieli

Bliss-kieli on kehitetty 1940-luvulla ja sen on kehittänyt matemaatikko Charles Bliss. Hänen tarkoituksenaan oli kehittää kansainvälinen kieli, jolla pystyttäisiin edistämään maailman rauhaa. Bliss-kieli on löydetty uudelleen 1970-luvulla, jolloin kanadalainen työryhmä oli etsinyt viestintäkeinoja liikuntavammaisille lapsille. Bliss-kiellessä on noin 4500 symbolia, mutta se kehittyy koko ajan. Bliss-kieli on graafinen kieli ja sen kieliopilliset muodot ja käsitteet ilmaistaan erilaisilla Bliss-symboleilla. Bliss-kielen tarkoituksena on toimia puhetta korvaavana ja tukevana menetelmänä, lukemaan oppimisen ja kirjoittamamaan oppimisen tukevana menetelmänä, sekä välttämättöminä signaalinomaisina ilmaisuvälineinä. Bliss-kieli soveltuu ihmisille, joilla ei ole puhetta, he eivät pysty käyttämään viittomia tai kuvien käyttö kielellisiin taitoihin nähden on riittämätöntä kommunikoinnissa. (Blisskieli, 2020.)

Papunetin sivustolta löytyy myös paljon erilaista tietoa Bliss-kielestä ja tämän lisäksi papunetin sivustolta löytyy myös erilaisia tarinoita ja tehtäviä bliss-kielillä. Bliss-kielisiä tehtäviä löytyy myös papunetin sivustolta, siellä on muun muassa tehtävinä tunnistaa bliss-kielisiä sanoja ja esimerkiksi eläimiä. Eli kuvassa on jokin eläin ja tähän viereen on tehty neljä erilaista bliss-symbolia, joista pitää valita oikea symboli kuvaamaan kyseistä kuvaa. (Papunet.2020.) Bliss-kieli on ymmärtääkseni tarkoitettu hieman vanhemmille lapsille ja aikuisille, mutta Bliss-kieltä voidaan ruveta harjoittelemaan ja siitä voi etsiä tietoa, jos lapsen kanssa ei pystytä kommunikoimaan viittomien tai kuvien avulla.

Pelit

Papunet- ja viitottu rakkaus- sivustoilta on löydettävissä erilaisia pelejä, joita voidaan pelata lasten kanssa yhdessä tai lapset voivat pelata pelejä itsekseen tai kaverin kanssa, joko tabletilla tai tietokoneella tai sitten pelejä voidaan tulostaa kyseisiltä sivustoilta ilmaiseksi ja niitä voidaan käyttää ryhmässä vapaasti, tai miten ryhmässä näitä pelejä halutaan käytettävän. Myös Google play kaupassa ja Apple storessa on erilaisia pelejä, joita voidaan ladata tableteille, jotka sopivat lasten käyttöön, Esimerkiksi Alkupolku sarjan ekapeli ja ekapeli maahanmuuttajille on ilmaiseksi ladattavissa ainakin Google play kaupasta. Google play kaupasta on mahdollista ladata

myös Pikku Kakkonen ja Pikku Kakkonen eskari sovellukset, joista löytyy erilaisia pelejä eri-ikäisille lapsille ja siellä voi harjoitella esimerkiksi kirjaimia ja numeroita.

Pikku Kakkosen sovelluksessa on kaksi eri leikkikokonaisuutta, leikkipinta ja minipelit. Leikkipinnassa pienten lasten on mahdollista tutkia vapaasti ja rytmittää oma leikkinsä itsenäisesti. Minipelien tarkoituksena on tuoda vauhtia ja haastetta ja ainakin yhdessä Pikku Kakkosen sovelluksen peleistä ainakin yksi on otettu niin, että lapset on otettu mukaan ideoimaan peliä. (Yle: Pikku Kakkonen, 2020.)

Matematiikan taidot kehittyvät lapsilla jo hyvin varhaisessa vaiheessa, kun keskushermosto kehittyy. Lapset oppivat kahdeksanteen ikävuoteensa mennessä taidot, jotka muodostavat myöhemmän matemaattisen ajattelun ja matematiikan oppimisen peruspilarit. Tähän osa-alueeseen kuuluvat laskemisen taito, lukumääräisyyden taju, matemaattisten suhteiden ymmärtäminen, sekä aritmeettiset taidot. Aritmeettisillä taidoilla tarkoitetaan yhteen- ja vähennyslaskuja. (Yle: Pikku Kakkonen, 2020.) Pelien avulla lapset oppivat hahmottamaan lukumääriä ja sitä, miten lukumäärät muuttuvat, kun niihin lisätään tai niistä poistetaan kyseisiä esineitä tai kuvioita. Myös muualta internetistä löytyy pelisivustoja, joissa on erilaisia lapsille suunnattuja pelejä. Google play kaupasta löytyy myös erilaisia väritysp pelejä ja muita strategisia pelejä, joiden avulla lapset pystyvät opettelemaan käden ja silmän liikkeiden yhteistyötä. Googlen play kaupasta tai Apple storesta voidaan myös etsiä lapsia kiinnostavia pelejä, ja näitä sovelluksia voidaan ladata päiväkodin käytössä olevalle tablettille tai koneelle. On tärkeää, että aikuinen on kertomassa lapsille mitä tehtävässä tarvitsee tehdä, jos lapsi ei itse tiedä mikä pelin tarkoitus on.

Pikku Kakkosen eskari sovelluksessa on erityisesti esikouluikäisille lapsille erilaisia tehtäviä. Tehtävät painottuvat pitkälti matematiikan harjoituksiin ja tarkoituksena on saada matematiikan tehtävät tuntumaan lapsesta mielekkäiltä ja sovelluksen käyttö on mahdollista lapselle ilman aikuisen läsnäoloa. (Yle: Pikku Kakkonen, 2020.) Tämä mahdollistaa sen, että lapset voivat tehdä rauhassa ja hiljaisesti pöytähommia tänä aikana, kun he ovat tabletilla tai tietokoneella pelaamassa. Jos ryhmässä on monen ikäisiä lapsia ja osa lapsista ei nuku päiväunia, voidaan päiväuni aikana ottaa käyttöön niin sanottuja isompien lasten leluja, jotka menevät helposti pienempien suuhun ja voivat aiheuttaa tukehtumisvaaran tai esimerkiksi tabletti voi mennä

pienempien lasten käsissä helposti rikki, joten se on hyvä suunnata vähän vanhempien lasten käyttöön, jotka osaavat käsitellä tablettia tai tietokonetta.

Pienten lasten kanssa voidaan käyttää erilaisia esineitä, kuten leluja opettaessa lapselle esimerkiksi värejä ja lelujen nimiä. Erilaisten pelien avulla voidaan opetella muistamaan tiettyjä asioita ja yhdistämään tietty sana tiettyyn esineeseen. Lapset voivat aikuisen avustuksella opetella piilotusleikin avulla hahmottamaan tiettyjä esineitä tietyissä kohdissa ja opetella tämän avulla muistamaan esineiden paikkoja ja nimiä. Tässä harjoituksessa voidaan opetella myös lelujen nimien lisäksi niiden muotoja ja värejä. Aikuinen voi antaa vihjeeksi lelusta tietoja, jonka avulla lapset pystyvät arvaamaan mikä lelu on poistettu leikistä, jos lapset eivät keksi mikä leluista on poissa. Esimerkiksi: onko lelu iso vai pieni, pehmeä vai kova vai minkä muotoinen lelu?

Leikit

Lasten kanssa voidaan käyttää erilaisia leikkejä apuna aistitoimintojen kehittämiseen. Listaan tähän osaan muutamia esimerkkejä, joita itse muistan käyttäneeni tai mitä on käytetty apuna, kun olen itse ollut varhaiskasvatuksessa töissä/harjoittelussa ja kun olen itse ollut lapsena päiväkodissa. Olen huomionut, että samoja leikkejä on käytetty myös nykyaikana. Lisää tietoa virikkeitä asento-, liike- ja tasapaino-asteille löytyy muun muassa papunetin sivustoilta (Papunet. 2017). Listaan alas muutamia leikkejä, joita itse olen huomannut käytettävän lasten parissa, ja jotka voivat auttaa lapsia aistiongelmien kanssa.

Erityistä tukea tarvitsevien lasten leikkeihin voidaan kaivata apua ja vinkkejä. Tikoteekki on julkaissut omilla sivuillaan vinkkejä. Lisää leikkivinkkejä löytyy muun muassa leikkipankin sivuilta (Leikkipankki).

Leikkivarjo leikki

Leikkivarjolla voidaan leikkiä monenlaisia leikkejä. Esimerkiksi niin, että ryhmässä olevat lapset ottavat kukin yhdestä leikkivarjon lenkistä kiinni ja aikuinen laittaa pallon leikkivarjon keskelle. Tarkoituksena on saada pallo pysymään leikkivarjon päällä, niin ettei se putoa keskellä olevasta reiästä ulos. Tämä kehittää lapsen hahmotusta ja sitä, että lapsi oppii toimimaan yhteistyössä muiden lasten kanssa.

Leikkivarjolla voidaan opetella myös laskemista, tämä sopii 3-5 -vuotiaille lapsille. Leikkivarjoa voidaan nostaa ylös ja alas aikuisen kertoman lukumäärän verran, mitä pienempiä lapset ovat, niin sitä pienempiä lukuja täytyy käyttää. (Peltola, T.& Sokka, S.& Merviö-Koskelainen, M.: Leikkivarjoleikit) Laskemisleikeissä on tärkeä käyttää pieniä lukuja. On myös hyvä, että leikissä edetään rauhallisesti, eikä haittaa, vaikka tapahtuu virheitä. Aikuinen voi olla mukana ohjaamassa laskemista rauhallisesti. Jos lapsi ilmoittaa lukumääräksi jonkun liian ison luvun, voidaan lapsen kanssa keskustella, että mihin asti lapset osaavat laskea ja kertoa lapselle, että voit ehdottaa esimerkiksi numeron yhden ja kymmenen väliltä.

Leikkivarjolla voidaan myös leikkiä sateenvarjon alla leikkiä, jossa lapset saavat valita itselleen paikan varjon kohdalta, mistä he ottavat kiinni varjossa olevasta lenkistä. Tämän jälkeen ohjaaja huutaa tietyn värin, jonka kohdalla olevat lapset vaihtavat paikkaa niin, että juoksevat varjon alta, muiden pitäessä varjoa ylhäällä. Leikkiä voidaan muokata siten, että ohjaaja itse voi päättää millä tavalla lapset liikkuvat varjon alla, esimerkiksi juosten, hyppien, ryömien, pyörien tai kontaten. (Peltola, T.& Sokka, S.& Merviö-Koskelainen, M.: Leikkivarjoleikit) Tässä leikissä on tärkeää, että lapsi osaa nimetä tietyt värit ja pystyy liikkumaan varjon alla. Lapsille, jotka eivät erota eri värejä, esimerkiksi värisokeuden vuoksi voidaan kehittää tapoja osallistua leikkiin, lapsi voi esimerkiksi itse ehdottaa kenenkä kaverin kanssa hän voisi vaihtaa paikkaa kyseisellä kerralla tai lapsi voisi vaihtaa paikkaa kaverin kanssa, jonka nimi alkaa samalla kirjaimella, kuin hänen oma nimensä. Näistä voidaan keskustella yhdessä lapsen kanssa, miten hän haluaisi osallistua kyseiseen leikkiin.

Tuolileikki

Tuolileikki soveltuu hyvin yli 3- vuotiaille lapsille, jotka pystyvät liikkumaan ja juoksemaan pienessä tilassa. Tuolileikissä on mukana tuoleja yksi vähemmän, kuin lapsia. Tuolit asetetaan ympyrän muotoiseen järjestelmään ja lapset kiertävät tuoleja ympäri, kun musiikki loppuu, niin lasten täytyy mennä istumaan vapaalle tuolille, se lapsi, joka jää ilman tuolia putoaa pelistä pois. Tuolien määrää vähennetään leikin ajan niin, että tuoleja on yksi vähemmän, kuin osallistujia. Tuoli leikin tarkoituksena on opetella hahmottamaan omaa liikkumista ja lapsen reaktionopeutta, kun hän huomaa musiikin loppuva, niin hänen tarvitsee istua paikalleen. Tärkeintä on muistuttaa lapsille, että tämä on leikkiä. Jos leikistä aiheutuu jollekin paha mieli tai jotain lasta ruvetaan kiusaamaan, koska hän on hidas, niin aikuisen täytyy puuttua tilanteeseen ja muistuttaa, että kyseessä on leikki ja kaikki voivat osallistua, eikä voittaminen ole tärkeintä tässä leikissä, vaan yhteistyö muiden kanssa. (Leikkipankki. Tuolileikki) Tuolileikki auttaa lapsia oppimaan oman kehon hallintaa ja seuraamaan muita leikkijöitä. Tuolileikki opettaa lapselle myös hahmotusta siitä mihin lapsi istuu ja miten lapsi istuu, että hän voi osallistua leikkiin.

Temppurata

Temppurata -leikin voi soveltaa kaikenikäisille lapsille, jota osallistuvat varhaiskasvatukseen. Temppuradalla voidaan käyttää apuvälineinä esimerkiksi trampoliinia, teippiä, hulahula-vanteita, hernepusseja ja muita mahdollisia jumppatarvikkeita, mitä varhaiskasvatusyksiköstä löytyy. Aikuisen on hyvä miettiä mitä toimintoja lapset osaavat tehdä minkä ikäisinä, ja soveltaa temppurataa sopivaksi kaikille lapsille, joita ryhmässä on. Lapset voidaan jakaa noin 4-5 lapsen ryhmiin, joissa voidaan ottaa huomioon lasten iät. Esimerkiksi alle kolmevuotiaat samaan ryhmään. Ja voidaan samalla miettiä, että voiko isompien lasten pienryhmä olla suurempi, kuin pienempien, esimerkiksi pienten pienryhmässä voi olla 3-4 lasta. Temppuradassa on tärkeää, että aikuinen kertoo miten ja missä järjestyksessä lapset etenevät temppuradalla. Esimerkiksi trampoliinille saa mennä kerrallaan vain yksi lapsi. Lapsille voi antaa hernepusseja heitettäväksi esimerkiksi hulahula-vanteen sisälle. Lapset voivat kiipeillä puolapuilla ja aikuinen voi kertoa mihin asti lapset saavat kiivetä ja on

lähellä, jos lapsi on vaarassa pudota puolapuilta alas. Puolapuiden alapuolella on myös hyvä olla patja, jonka päälle on turvallista pudota tai hypätä. Pehmustetuilla alueilla lapset voivat harjoitella kierimistä ja kuperkeikkoja ja mahdollisesti myös kärnynyöriä. Lasten omaa tahtoa on hyvä kunnioittaa, ja jos lapsi pelkää tehdä jotakin asiaa, niin ei lasta pidä pakottaa kyseisiin tehtäviin. Lapsen voi ohjata toimintaan, josta lapsi pitää ja jonka lapsi hallitsee. Lapsilähtöinen tempurata voi olla sellainen, että lapset saavat itse ehdottaa, että mitä he haluaisivat tempuradan sisältävän. Onko tempurata ulko- vai sisätiloissa? Saavatko lapset kuunnella musiikkia tempuradan aikana? Jos lapsi on pyörätuolissa, voidaan miettiä tehtäväpisteisiin osia, jotka soveltuvat kaikille, esimerkiksi juuri hernepussin heitto tai lapsi voi kulkea pyörätuolilla esteradan, jossa pitää kiertää esteet, kun muut lapset menevät leikin lävitse joko juosten tai kävellen. Tällöin on hyvä huomioida tarpeeksi suuri väli, että esteiden välistä pääsee menemään pyörätuolilla.

Jumppatuokio

Lapsille voidaan pitää pieni jumppatuokio, johon saavat osallistua kaikenikäiset lapset. Jumpassa voidaan käyttää apuna musiikkia, tarinoita tai apuvälineinä erilaisia leluja, jotka auttavat lapsia oman kehohallinnassa. Jumppatuokiolla voidaan aluksi lämmitellä venytyksillä tai musiikilla, jossa saadaan lapset mukaan toimintaan. Jumpassa voidaan käyttää esimerkiksi jumppalauluja, kuten Fröbelin palikoiden pää, olkapää, peppu, polvet, varpaat. kappaletta, jonka avulla lapset oppivat oman kehonsa eri osia koskettamalla niitä samanaikaisesti laulun kanssa. Jumpassa voi olla myös mukana lauluja, joiden viittomia voidaan käyttää leikkinä jumppatuokiolla, kuten Fröbelin palikoiden leijonanmetsästys kappaletta ja leipuri hiiva kappaletta. Lapset voivat harjoittaa tasapainoa kävelemällä viivaa pitkin, viivan voi piirtää lattiaan esimerkiksi maalarinteipin avulla. Lapsilta voidaan jumppatuokiolla tai ennen jumppatuokiota myös kysyä mitä he haluaisivat tehdä jumpalla ja aikuinen voi miettiä pystytäänkö tätä leikkiä kokeilemaan jumppatuokiolla. Esimerkiksi eläinten liikkumisleikissä voidaan lapsilta kysyä mitä eläimiä he haluaisivat olla leikissä ja miettiä yhdessä lasten kanssa miten kyseinen eläin, esimerkiksi karhu tai käärme liikkuu. Liikuntarajoitteiset lapset voidaan ottaa mukaan myös niin, että heidän kanssaan voidaan yhdessä miettiä, että miten lapsi pystyy osallistumaan toimintaan ja miten hän

itse ajattelee, että kyseinen eläin voisi liikkua ja hän voi jopa ehdottaa miten muut liikkuvat, jos ei itse pysty liikkumaan kerrotulla tavalla.

Jos lapsi ei halua osallistua yhteiseen toimintaan voidaan lapsen antaa tehdä se hetki jotain muuta toisessa tilassa toisen aikuisen kanssa, jos lapsia on monta, voidaan heidän antaa keksiä yhteistä leikkiä tai askartelua siksi aikaa, kun muut osallistuvat temppurataan, tai mahdollisesti he voivat tehdä samaa, kuin muut lapset, jota eivät ole sillä hetkellä osallistumassa kyseiseen liikuntatuokioon. Jos osa lapsista on esimerkiksi pihalla leikkimässä, voidaan kysyä lapselta/lapsilta, haluaisivatko hän/he mennä leikkimään ulos muiden lasten kanssa?

Olen itse tehnyt harjoitteluni aikana ja ollessani sijaisena päiväkodeissa tehnyt lapsille pieniä temppuratoja, jossa lapset saivat osallistua temppuradalle omaan tahitiinsa ja lapset innostuivat temppuradalla olleista tehtävistä. Olen harjoittelussa ollessani myös seurannut, kun lapset ovat olleet temppuradalla ja olen nähnyt, kuinka lapset nauttivat siitä, että he saivat yhteisen tekemisen lopuksi leikkiä vielä itseksensä temppuradalla, jos he vielä halusivat. Temppuradan suunnittelussa on tärkeä muistaa minkä tasoisia lapsia mukana liikuntatuokiossa on. Tärkeintä lapsen osallistumisessa on se, että lapsi saa kokemisen ja onnistumisen ilon, vaikka hän toimisikin hieman eri tavalla, kuin muut ryhmän lapset.

Askartelut

Aistihäiriöt voivat vaikeuttaa lapsen askartelua. Jos lapsi ei näe tai hänellä on erityisen herkkä tuntoaisti, voi erilaisten askarteluvälineiden käyttö olla haastavaa ja jopa vaarallista, kuten saksien käyttö. Olen etsinyt tietoa aistivammaisten ja aistihäiriöisten lasten askarteluihin internetistä ja muun muassa näkövammaisten lasten ry:n sivustolta löytyy vinkkejä näkövammaisten lasten askartelutuokioihin. (Näkövammaiset lapset RY.)

Marakassien askartelu:

Lapsille voidaan antaa käyttöön vessapaperirullia tai pääsiäismunien lelun suoja-kuoria tai esimerkiksi pilttipurkkeja, johon lapset voivat laittaa itsevalitsemiaan pie-

niä esineitä, joita on laitettu tarjolle, esimerkiksi herneitä, tai pieniä helmiä, joita lapset pystyvät poimimaan sormiinsa. Jos lapsi ei näe niin häntä on hyvä ohjata sanallisesti, missä tarvikkeet sijaitsevat. Jos lapsi tarvitsee askartelussaan saksia, voidaan lasta tällöin ohjata myös sanallisesti, miten lapsi käyttää saksia. On tärkeää, että lapsi ei saa saksia käsiinsä ilman valvontaa. Lapselle on hyvä antaa käyttöönsä myös koristelutarvikkeita, että lapsi saa tehdä marakassistaan oman näköisen ja että se tuntuu lapsen mielestä hyvältä käsissä. Koristelussa lapsi voi käyttää silkkipapereita, pieniä koristeita, kuten helmiä tai paljetteja. Tärkeää on antaa lapsen tehdä itse ja jos lapsi epäonnistuu, niin se ei haittaa vaan tärkeitä on, että lapsi saa itse kokea tekemisen iloa ja yrittää uudelleen, jos hän haluaa. (Aikakone askarteluja päiväkotiin, Näkövammaiset lapset RY.)

Tuoksuvesi

Lapsille annetaan käyttöönsä kaksi vedellä täytettyä mukia. Lapset saavat keräillä luonnosta haluamiaan tuoksuja, kuten marjapensaiden lehtiä, puiden lehtiä, kukkia. Ohjaaja voi myös antaa käyttöön lapsille mausteita, joissa on voimakkaita tuoksuja, kuten kardemumma, kaneli, lakritsi, pippuri ja vanilja. Lapset saavat itse haisella näitä tuoksuja omassa rauhassa ja valita itselleen mieluisat tuoksut, jotka sekoitetaan veteen. Näin saadaan lasten kanssa tehtyä tuoksuvettä. Ohjaaja voi myös halutessaan kerätä lasten valitsemat tuoksut ja antaa kaikkien muiden lasten haisella mitä toinen lapsi on valinnut tuoksuksi. Tekemisen yhteydessä voidaan myös keskustella lasten kanssa mitä kyseinen tuoksu toi hänelle mieleen ja pitivätkö muut lapset tästä tuoksusta. (Näkövammaiset lapset RY.)

Luontotaulu

Lapsille annetaan paperi tai pahvinpalanen, johon he voivat kerätä itse valitsemiaan erilaisia luonnonmateriaaleja. Kun lapsi on kerännyt tarpeeksi luonnonmateriaaleja, niin ohjataan lapsi istumaan pöydän viereen ja lapselle näytetään kädestä pitäen missä paperi, liima, luonnonmateriaalit ja muut lapsen valitsemat materiaalit ovat ja lapsi saa itse askarrella luontotaulun itselleen. Ohjaaja voi auttaa lasta siinä, että lapsi löytää paperin pöydältä askarrellessaan. Kun työ on valmis niin tämän jälkeen siivotaan työpiste seuraavaa lasta varten. (Näkövammaiset lapset RY)

Aistitaulu

Lapset voivat askarrella myös aistitaulun niin, että lapset voivat valita eri tuntuisia esineitä tauluunsa kevyitä tai painavia, pehmeitä tai kovia, kylmiä tai lämpöisiä, kivia tai märkiä esineitä. Tällaisia esineitä voivat olla esimerkiksi luonnonmateriaalit, askartelumateriaalit, kivet, helmet, askarteluun käytettävät pehmopallot, maalit, kynät, pienet mahdolliset lelut, joita lapsi saa liimata työhönsä. Askartelussa on tärkeää, että lapsi saa itse valita omat mielenkiintoiset materiaalit, joita hän haluaa tauluunsa laittaa. Tärkeää on, että se on lapsen näköinen ja lapsi itse pitää tekemisestä.

Aistitehtävä

Lapsille voidaan antaa tuoksuja, joita he saavat haistella rauhassa ja miettiä mitä nämä tuoksut ovat, missä niitä käytetään, tai onko tuoksu lapselle ennestään tuttu. Ryhmässä voidaan keskustella myös siitä, että pitikö joku lapsista tästä tuoksusta tai mitä tuoksu tuo hänelle mieleen.

Jos lasten ryhmässä on lapsi, joka on sokea, voidaan muille lapsille havainnollistaa mitä sokeus tarkoittaa, aasille häntä tehtävän avulla, jossa lapsen pitää silmät sidottuna sijoittaa aasille häntä oikeaan paikkaan, sokea lapsikin voi osallistua leikkiin yhdessä muiden kanssa. Näin lapset huomaavat, kuinka vaikeaa on sijoittaa häntää oikeaan paikkaan, kun ei näe mihin sen laittaa. Tämä voi aiheuttaa näkevissä lapsissa myös huvittuneisuutta, kun he huomaavat laittavansa aasin hännän hassuun paikkaan.

Lapsille voidaan rakentaa myös temppurata, jonka he menevät silmät sidottuina, joko niin, että lapsi menee radan yksikseen tai sitten niin, että lapset tekevät tehtävän parityönä, jolloin toinen lapsi ohjaa sanallisesti toista, miten lapsen pitää mennä välttääkseen esteet. Tärkeää tällaisen radan tekemisessä on se, että se on tarpeeksi selkeä ja se on helposti ohjattavissa tai lapsi pystyy kulkemaan rataa niin, ettei loukkaa itseään temppuradalla. Temppuradan voi tehdä myös pimeässä, jossa lapset eivät näe eteensä. Tällaisia tehtäviä olen itse huomannut, että on tehty var-

haiskasvatusyksiköissä ja varsinkin koulussa erityisesti Halloweenin aikana, kun radasta on tehty niin sanottu haamurata, mutta radan ei tarvitse olla pitkä, eikä kovinkaan monimutkainen.

Yhtenä pöytätehtävänä voidaan etsiä esimerkiksi riisien, makaronien tai jauhojen tai helmien joukosta pieniä leluja. Riisit tai mitä halutaan käyttää riisin sijasta ovat lasipurkissa ja sinne sekaan voi piilottaa esimerkiksi pieniä muovisia leluja. Ja lapset saavat etsiä piilotetut lelut esimerkiksi riisin seasta. Kun lapsi on etsinyt kaikki purkissa olevat muoviset lelut, niin aikuinen auttaa lapsia piilottamaan ne uudelleen riisien sekaan. Tämä leikki soveltuu helposti yli kolmevuotiaalle lapsille, mutta jos leikkiä halutaan muokata pienempien lasten leikiksi, voidaan leluina käyttää hieman isompia pehmoisia leluja, jotka eivät mene pienten lasten suuhun ja piilotusmateriaalina voidaan lasipurkin sijasta käyttää isompaa muoviastiaa ja riisin tilalla voidaan esimerkiksi käyttää pumpulia ja valvoa lasten leikkiä niin, että lapsi ei saa leikissä olevia leluja tai materiaaleja suuhunsa. (Hervannan päiväkot)

LÄHTEET:

Aikakone askarteluja päiväkotiin. [Verkkosivu]. Ei päiväystä. Helsinki: Näkövammaiset lapset RY. [Viitattu: 6.8.2020] Saatavana: <https://www.silmatera.fi/nak-karila/paivahoitoon/paivakoti-ikaiset-lapset/paivakotiin-askarteluja/>

Aistiyliherkkyydet. [Verkkosivu]. Ei päiväystä. Lapinlahti: Vinke: AudioBalance Excellence OY. [Viitattu: 24.6.2020] Saatavana: <https://www.vinke.fi/aaniyliherkkyys>

Blisskieli. [Verkkosivu]. 27.5.2020. Papunet. Espoo: Kehitysvammaliitto RY. [Viitattu 12.6.2020] Saatavana: <https://papunet.net/tietoa/blisskieli-0>

Leikkipankki. [Verkkosivu]. Ei päiväystä. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto RY. [Viitattu 12.10.2020]. Saatavilla: <https://leikkipankki.leikkipäivä.fi/haku>

Peltola, T.& Sokka, S.& Merviö-Koskelainen, M. Toimintavihjeitä leikkivarjolle. 2000. Tampere: Tevella

Pikku Kakkosen Eskari- sovellus tukee matematiikan keskeisiä taitoja. [Verkkoartikkeli]14.5.2020. Pikku Kakkonen. Tampere: Yleisradio. [Viitattu: 9.7.2020] Saatavana: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2020/05/14/pikku-kakkosen-eskari-sovellus-tukee-matematiikan-keskeisia-taitoja>

Pikku Kakkosen sovelluksen minipelit. [Verkkoartikkeli] Päivitetty: 28.5.2020. Pikku Kakkonen. Tampere: Yleisradio. [Viitattu: 9.7.2020] Saatavana: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/04/18/pikku-kakkosen-sovelluksen-minipelit>

Puhetta korvaava kommunikointi AAC. [Verkkosivu]. 5.3.2020. Papunet. Espoo: Kehitysvammaliitto RY. [Viitattu: 21.5.2020] Saatavana: <https://papunet.net/tietoa/puhetta-korvaava-kommunikointi-eli-aac>

Tukiviittomat kommunikoinnissa. [Verkkosivu]. Päivitetty 18.11.2019. Papunet. Espoo: Kehitysvammaliitto RY. [Viitattu: 21.5.2020]. Saatavana: <https://papunet.net/tietoa/tukiviittomat-kommunikoinnissa>

Virikkeitä asento-, liike- ja tasapainoasteille. [Verkkosivu]. Päivitetty: 28.2.2017. Suomi: Tikoteekki: Espoo: Papunet: Kehitysvammaliitto RY [Viitattu: 19.7.2020] Saatavana: <https://papunet.net/tietoa/virikkeitä-asento-liike-ja-tasapainoasteille>